

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

**PREDELOVALCI
SO DVIGNILI
ROKE**

Sobota, 2. septembra 1961
Štev. 35, leto XIX

V OKVIRU

Beograd je v teh dneh sre-
dišče sveta.
Ljudje vseh narodov in ras,
ki jih povezujejo skupne tež-
nje po miru, skupno hrepenen-
je po svobodi in napredku in
skupen odpor proti vsemu, kar
krši svobodo in zavira napre-
dek, z zaupanjem zro v glavno
mesto Jugoslavije, kjer zaseda
konferenca šefov držav in vlad
izvenblokovskih dežel.
Alžirski in angolski in laos-
ski borci osvobodilnih armad,
kubanski in cejlonski in ja-
vanski delavci na plantažah,
pristaniški težak iz Kalkute in
egiptčanski felah, ki mu je re-
volucija dala zemljo, tunizij-

be bo še treba napraviti in
koliko sredstev bo še treba
dati za uničevanje človeških
dobrin in življenj, ko na svetu
porabijo za oboroževanje več
kot 120 milijard dolarjev,
hkrati pa tri četrtine člove-
štva uživa komaj 15% svetov-
nega dohodka in je življenjska
doba ljudi v številnih deže-
lah komaj 30 ali 35 let in ko
se razlike med gospodarsko
razvitimi in nerazvitimi deže-
lami še povečujejo; medtem
ko velesile rožljajo z orožjem
na svojih mejah in se milijoni
ljudi na svetu tako junaško
upirajo kolonializmu ter vsem
oblikam izkoriščanja, in ko je

POZDRAV KONFERENCI MIRU

ski bojevniki iz Bizerte, mla-
deniči iz Gvineje, Gane in Ma-
laja, ki jim je svoboda odprla
vrata šol in jim zagotovila ne-
oviran napredek, vsi ljudje
vseh celin, ki se vesele istih
dobrin in sovražijo enake spo-
ne kot ti in jaz, hkrati z nami
želijo, da bi ta konferenca kar
najbolj stregla vrste pristašev
miru in zagotovila nove zmage
v boju proti vsemu, kar je člo-
veštvu škodljivo.
V teh dneh smo vsi Jugo-
slavni gostitelji državnikov,
ki so prišli k nam, da bi v
imenu svojih ljudstev in vseh
svobodoljubnih ljudi sveta,
skupno z nami, ki prav tako
kot oni, ne delimo vsega na
Vzhod in Zahod, na ta ali oni
blok, povedali svojo sodbo o
svetovnih razmerah in se do-
govorili za skupno miroljubno
akcijo.
Medtem ko se generali ve-
steli dogovarjajo, kakšne bom-

njihov boj že obrodil prve sa-
dove tudi že v organizaciji
Združenih narodov, zaseda v
Beogradu konferenca državni-
kov, ki so jih njihovi narodi
pooblastili, da najdejo izhod iz
slepe ulice, v katero je pripel-
jala človeštvo blokovska ne-
strpnost, in da s svojo vedno
večjo moralno močjo razvna-
mejo odpravo vseh oblik izko-
riščanja, bede in brezpravnja
ter prisilijo vse sprotne strani,
da se sporazumejo, razorože
in enakopravno sodelujejo z
vsemi, ki si takšnega sodelo-
vanja žele.

Zato Jugoslovani in ljudje
vseh narodnosti in ras tako
pristrčno in s tolikimi upi
pozdravljajo ta zgodovinski
shod v našem glavnem mestu.

In zato je Beograd v teh
dneh središče sveta.

J. V.

RAZMIŠLJANJE O ISKRI Z VIDIKA MEDSEBOJNIH ODNOSOV

KONEC USPAVANJA NAD VELIKIMI PROIZVODNIMI USPEHI

Podjetje se ne more notranje konsolidirati, če hkrati s proizvodnjo ne utrjuje tudi odnosov

Iskra, največji kolos jugoslovanske elektroindu-
strije, iz leta v leto za 30% povečuje proizvodnjo,
uvaja nove artikle, gradi nove obrate. Po letoš-
njem družbenem načrtu podjetja se bo bruto pro-
izvodnja povzpela na 12 milijard.

Delovni kolektiv te tovarne torej upravičeno
žanje številna priznanja za svoje proizvodne
uspehe in proizvodnost, ki je dosegla evropsko
povprečje.

Trenutno pa Iskra preživlja
težavne dni. Novi gospodarski
predpisi otežujejo načrtovani
razvoj zaradi restrikcij v in-
vesticijskem kreditiranju in naje-
manj posojil za obratovalna
sredstva. Težave so tem večje,
ker ekonomizacijo proizvodnje,
h kateri jih sili sedanji položaj,
zavirajo pomanjkljivosti, nastle-
zaradi neurejenosti in nerazči-
stih ekonomskih odnosov med
centralo in novo zgrajenimi
obrati izven Kranja.

V bližnji prihodnosti bodo
obrati »stare« Iskre specializi-
rane tovarne za proizvodnjo na-
mensko sorodnih artiklov. Ta
reorganizacija proizvodnje, ska-
terto bodo nedvomno povečali
proizvodnost ter lažje prilaga-
jali proizvodnjo potrebam trži-
šča, jih bo predvidoma stala
35 milijard. Toda kje dobiti de-
nar?

Pri razmišljanju o tem so
ugotovili nepopravljivo napako.
V gradnjo svojega novega obra-
ta elektromehanike v Novi Go-
rici so ogromno investirali. Zanj
so porabili investicijska posoji-
la, marsičemu so se morali od-
reči, tja so šla celo obratna
sredstva Iskre. S tem so zame-
glili pregled nad polno lastno
ceno svojih proizvodov. Se huje
pa je, da investicij niso eviden-
tirali niti pogodbeno vezali no-
vega obrata, da jim sredstva po-
vrne...

Če pa vprašate delavce v no-
vgoriškem obratu, v kakšnih
odnosih so s centralo, vam bodo
povedali, da živi na njihov ra-
čun in da si prisvaja njihove
presežke.

Vse to zato, ker ob urejanju
goriškega obrata ni bilo točno
in jasno določeno, kakšne ob-
veznosti prevzema do investi-

torja, rok in višina anuitet itd.
Novogoriški delavci zaradi teh
pomanjkljivosti napak gledajo
na centralo in kdo ve, če bodo
pripravljeni investirana sred-
stva povrniti v približni vredno-
sti (kakor rečeno, za točne po-
datke nihče ne ve).

Vodstvo Iskre trenutno ne
najde poti, po kateri bi zadevo
razčistilo. Jasno pa mu je, da
mora razčistiti ekonomske odno-
se z obrati zunaj Kranja, koli-
kor se pač da.

Vprašanje zase je, kako je
do tega prišlo? Niti gospodarje-
nja so se do nedavna stekale v
roke nekaj ljudi, ki so vse težave
premagovali s pomočjo
osebnih zvez in znanstev, name-
sto da bi angažirali čim širši
krog ljudi za gospodarno in pre-
mišljeno urejanje problemov.
Delavski svet in upravni odbor
se zato nista temeljiteje ukvar-
jala z vprašanji obratnih in in-
vesticijskih sredstev za lastne
potrebe in za potrebe novih
obratov na Otočah in v Novi
Gorici niti s tem, kako jim
bodo novi obrati vračali denar.

Posledice tega pa so daljno-
sežne. Zaradi nerazčiščenih eko-
nomskih odnosov ni mogoče
urediti notranje delitve dohod-
ka niti uvesti kompleksnega
nagrajevanja. Osebnih dohodki
so sicer lahko vezani na druž-
beni načrt in proizvodnjo, ni pa
jih mogoče vezati na ekonom-
ske rezultate, ker nihče v to-
varni pravzaprav ne ve, koliko
jih stane posamezni proizvod.
To pa je za stimuliranje eko-
nomskih enot k večjemu gospo-
darskemu uspehu odločilnega
pomena.

NEDOVRSENA PROIZVODNJA NARAŠČA

Nedovršena proizvodnja je
letos narasla na sto milijonov.
Pri dvanajstih milijardah bruto
proizvodnje to ni veliko, za pod-
jetje, ki je v težavah glede
obratnih sredstev, pa preveč.

Čeprav je zamrzovanje obrat-
nih sredstev v polizdelkih nuj-
na posledica slabe delovne or-
ganizacije, neskladnosti med
proizvodnimi in montažnimi
kapacitetami in premajhne sin-
hronizacije v proizvodnji do ne-
davnega niso koreniteje odra-
vljali slabosti. Delno, ker je za
to skrbel en sam človek, delno

pa zato, ker se je bivše upravno
vodstvo ukvarjalo predvsem s
pripravami na združitev Iskre z
drugimi slovenskimi podjetji
elektroindustrije v novi kombi-
nat.

Za notranjo konsolidacijo
podjetja pa je sinhronizacija
proizvodnje, pravočasno daja-
nje materiala v obdelavo in
pravilno planiranje količin bist-
venega pomena. Zato tega ni
mogoče zaupati samo enemu
človeku in njegovi prizadevnos-
ti in sposobnosti.

Novo vodstvo se je v vsa ta
vprašanja temeljito zagrizlo in
uvvedlo vrsto ukrepov material-
ne narave za vestno in načrtno
delo operativno planskega od-
delka, ki je prevzel odgovornost
tudi za zmanjšanje polproizvod-
nje.

Deloma je tudi to pozitivna
posledica novega gospodarskega
sistema, ki onemogoča neeko-
nomično trošenje sredstev!

DELAVCI ZAHTEVAJO VEČ PRAVIC

Ekonomske enote v Iskri ni-
majo vseh možnih pooblastil in
niso dovolj stimulirane za po-
večanje ekonomskega uspeha
podjetja, ker jim centrala za-
radi pomanjkljive evidence do-
deljuje fiksne kvote za osebne
dohodke. Kljub temu pa je ču-
titi pozitivno delovanje decen-
tralizacije gospodarjenja.

Drastičen primer: Prvotni
osnutek pravilnika o delitvi
osebnih dohodkov so sestavili v
upravi podjetja. Razumljivo, da
zato ni bilo mogoče v vseh pri-
merih pravilno oceniti delovnih
mest in predvideti ustreznih
razmerij med osebnimi dohodki
delavcev, ki delajo v istem od-
delku, kaj šele v različnih.

Res, da je šel osnutek v raz-
pravo in da so bili delavci ob-
veščeni, naj povedo svoje mnen-
je in pripombe k posameznim
ocenam, toda politično je ta
centralizirana priprava osnutka
več škodila kakor koristila.

Delavci ob avtomatskih stru-
žnikih so za 20 minut ustavili
stroje v znak protesta zoper
predvidena merila delovnega
učinka. Kakorkoli je disciplin-
ska komisija tamkajšnje eko-
nomske enote zvalila krivdo za
ta zastoj (inozemski radijske
(Nadaljevanje na 6. strani)

RAZMIŠLJANJE O NEKATERIH ZASTARELIH POJMOVANJIH O MEDSEBOJNIH ODNOSIH V KOLEKTIVIH »ALI BO ŠEL ON — ALI GREM PA JAZ!«

Demokracija v javnem življenju, v medsebojnih
odnosih je z decentralizacijo delavskega samoupravlja-
nja dobila tudi najširšo materialno osnovo, ki daje vse
pogoje za kar najbolj demokratično in humano sožitje
v kolektivih. Zato toliko bolj bodejo v oči posamezni,
vendar tipični primeri, ko pride strokovnjak ali tudi
direktor v navzkrižje s posameznimi delavci. Namesto,
da bi ga skušal z dejstvi, z logiko prepričati, da ima
prav in da se delavec moti, ali pa priznati napako, se
raje poslužijo alternative: »Ali bo šel iz podjetja on ali
grem pa jaz!«

Vsa ta pojmovanja, nasprot-
na razvoju in cilju, h kateremu
težimo, so slaba dediščina pre-
teklosti, ki jim ne more biti
mesta v delavskem samoupravl-
ljanju. Teorijo čvrste roke, ki
jo je treba brezpogojno uboga-
ti, negirajo vsa naša hopenja.
Njej se upira čut za pravično
in človeško. Namesto ene čvr-
ste roke želimo čvrst delovni
kolektiv, ki bo kot celota za-
vestno izpolnjevala tudi proiz-
vodne naloge. In če se bo mo-
til? Sam bo nosil posledice
slabih ukrepov. Na njih se bo
učil in vzgajal.

To pa je bistvo vsega, k čer-
mer težimo. Samoupravljanje
smo uvedli zato, da bi spustili
človeško osebnost, da bi postala
bolj svobodna. Ta osebnost pa
lahko postaja svobodnejša samo
v bolj svobodnih odnosih.
In če s tem ne dosežemo naj-
višje proizvodnosti? Tudi v tem
primeru bi se demokracija
in humanost ne odrekli. Prvo
in najlepše v socializmu je člo-
vek, njegova svobodna, huma-
na osebnost. Svoboda pa tu-
vnašala prav nobene anarhije,
kot mislijo, nekateri teoretiki
čvrste roke. Svoboden človek,
ki dela s polno zavestjo za do-
bro sebe in skupnosti, bo tudi

v proizvodnosti močno presegel
delavca, katerega storilnost je
zasnovana na strahu za kruh.

Po vsej logiki in kritičnosti,
ki smo se je navadili v zadnjih
letih, spoznavamo, da drugače
biti ne more. Toda, kakor je
večini zavestnih sil v kolekti-
vih ta cilj jasen, tako imamo
še posameznike, ki se iz raz-
ličnih vzrokov z njim ne mo-
rejo sprijazniti. (Kolikar nam
je znano, je šel v tem najdlje
direktor Juh iz Bače, ki je pre-
pričan, da je mogoče dobro vo-
diti podjetje le, če se delavec
boji). Le-ti ovračajo težnje po
kolektivnem upravljanju z do-
kaj prozornimi argumenti, ki
zmenejo samo neosveščene de-
lavce. Pravijo namreč: »A tako!
Po vašem naj vsakdo »komand-
dira«. Lep red boste s tem
ustvarili.« Ob vsem tem pa av-
torji takšnega slepomišljenja
prezrejo, da nikoli nihče ni tr-
dil, da želimo imeti na primer
sto individualnih upravljalcev,
ampak smo vedno trdili samo
to, da naj upravlja in gospodari
kolektiv. Nobene anarhije ni-
smo propagirali, nikoli ni ni-
hče niti pomislil, da naj name-
sto ene osebe »na vrhu« odlo-
ča pet ali deset oseb na nižji
ravnini, vsak po svojem preudar-
ku. Vedno smo bili, smo in bo-

mo za najbolj kolektivno odio-
čanje, ki bo mogoče.

Seveda pa ne pišemo tega,
da bi avtorje nasprotnih tez
prepričevali, da so v zmoti.
Kajti že same njihove teze so
zavestna zmotna. Samoupravlja-
cem podtikajo nekaj, kar nikoli
niso trdili ali mislili. Problem
je namreč drugje. Ne gre za
nesporazum, za nerazumevanje,
ampak za ohranitev odnosov,
ki smo jih ravno z neposred-
nejšim samoupravljanjem hote-
li do kraja odpraviti. Gre za
to, kdo bo zmagal: stari ali no-
vi odnosi? V tem je bistvo
problema!

Morda se bo kdo vprašal,
če je to tako jasno in razumno,
zakaj se potem ljudje, ki so
dovolj trezni, da bi lahko razu-
meli, temu upirajo. Zakaj se
skušajo borbati proti mlinom na
veter? Zelo površen odgovor bi
bil: V vsakem družbenem raz-
voju je bilo nekaj ljudi, ki so
skušali razvoj ustaviti ali pa
ga celo zapeljati nazaj, v stare
kolesnice. Tudi naša družba žal
ni zoper to imuna.

Če si ta problem pobliže
ogledamo, vidimo, da imamo
vselej opravka z ljudmi, ki no-
čejo ali niso sposobni razumeti,
da gre razvoj neizogibno naprej,
tako med drugim tudi razvoj
medsebojnih odnosov. Da se
upravljalci vsak dan bolj ne-
rudi sprijaznijo s tem, da so
postavljeni pred izvršena dej-
stva. Kritizirajo takšne postop-
ke in potem se včasih zgodi:
Namesto, da bi razpravljali o
storjenih napakah, še razprava
prevrže — o napakah proizvajal-
cev, ki so kritizirali. Včasih so
posamezniki zato postavljeni
na slabša delovna mesta, zgo-
di pa se tudi, da prizadeji vrže
na tehnično svojo strokovnost
nasproti človečnosti. »Ali bo šel

on — ali grem jaz?« In kar je
pri vsem tem najbolj obsojanja
vredno — zgodi se celo, da
gredo delavci, ker je občina
zainteresirana na trenutno čim-
večji proizvodnji, ker ji je dra-
gocenejši strokovnjak kakor —
človek. Ti primeri res niso po-
gosti, so pa boleči. Zato je prav,
da jih povsod čimprej odpra-
vimo.

VINKO TRINKAUS

Užaljeno samoljubje

— Slušite, zdaj mi je pa teh vaših izumov dovolj — mislite, da ste samo vi v podjetju?

BEOGRAD, 1. SEPTEMBRA — VČERAJ, NATANKO OB 10. URI, SE JE ZAČELA V DVORANI ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE KONFERENCA ŠEFOV IZVENBLOKOVSKIH DEŽEL. UDELEŽUJEJO SE JE ŠEFI IN PREDSEDNIKI VLAD ŠTIRINDEVAJSETIH DRŽAV.

KONFERENCO JE ZAČEL PREDSEDNIK REPUBLIKE JOSIP BROZ TITO. VSEM UDELEŽENCEM JE ZAŽELEL TOPLO DOBRODOŠLICO, POTEM PA JE V KRAJŠEM GOVORU RAZČLENIL NEKATERA VPRAŠANJA, KI JIH BO OBRAVNAVALA KONFERENCA. PO POZDRAVNEM GOVORU PREDSEDNIKA TITA JE GOVORIL PREDSEDNIK REPUBLIKE INDONESIA SUKARNO, ZA NJIM PA PREDSEDNIK ZAR GAMAL ABDEL NASER.

KONFERENCA ŠEFOV DRŽAV BO ZASEDALA VSAKO DOPOLDNE IN POPOLDNE.

BEOGRAJČANI SO ZASEDLI VSE PLOČNIKE OB CESTAH, KI VODIJO PRED ZVEZNO LJUDSKO SKUPŠČINO IN Z ZASTAVAMI, CVETJEM IN PRISRČNIMI VZKLIKI DAJEJO NAŠEMU GLAVNEMU MESTU PRAZNIČNO PODOBO.

MANIFESTACIJA DEŽEL, KI HOČEJO MIR IN SVOBODNO ŽIVLJENJE

(Priredil MIRAN SATTLER)

Začetek obdobja novih akcij ki bodo ohranjemale mir na svetu

1 Zbor šefov držav in predsednikov vlad izvenblokovskih dežel v Beogradu bo v zgodovini boja za mir vklesan v kamnu najpomembnejših datumov človeštva. Ta zbor je potreben zato, ker je ogrožen mir in ker številne neodvisne dežele smatrajo, da morajo naložiti nase del odgovornosti pri reševanju svetovnih vprašanj, ki pretresajo svet in ogrožajo njegov obstanek. Ta zgodovinski zbor je rezultat razvoja, ki traja že več desetletij.

Vsako ve, da se je neodvisna politika okrepila, razširila se je tako, da je postala edina alternativa politiki blokov in samovolji velesil. Zatorej je konferenca v Beogradu zgodovinsko obdobje, pravzaprav njegov začetek, začetek obdobja možnosti za akcijo, ki bo ohranjela mir in progres na svetu.

Spomnimo se z nekaj besedami zgodovinske konference v Bandungu. Večina novorojenih držav se je navdušila nad načeli koeksistence, ki so bili tedaj sprejeti kot osnova, kot najbolj goreča želja, da sebi in svetu ohranijo mir. V tem pa je bila tudi zahteva, da pride čim prej do likvidacije kolonializma in raznih oblik diskriminacije na škodo predvsem do pred kratkim kolonialnih dežel in ljudstev Azije in Afrike.

Številni zbori neodvisnih dežel Azije od Bandunga dalje, so bili kamni mejniki v razvoju aktivne neangažirane politike. V Bandungu se je pravzaprav nekaj velikega rodilo, nekaj resničnega, nekaj otipljivega, kajti politika, ki je bila tedaj začrtana, je pred vsem svetom razčlenila svoja načela za reševanje kolonializma, nerazvitoosti dežel in tako dalje. Posebno je bilo to opaziti v OZN. V aktivnosti teh dežel, ki so sestavljale skupino v OZN se je pokazala velika moč, ki je najbolj pogosto nosila najbolj koristne in objektivne pobude, akcije in napore splošne svetovne politike v OZN.

Naša dežela, Jugoslavija, se je brž pridružila tem idejam in kaj hitro navezala tesne stike z deželami in ljudstvi v drugih deželah, ki so živeli za iste cilje in težnje. Jugoslavija je v Evropi prva in v glavnem edina aktivna dežela izven blokov.

Potovanje našega predsednika po Aziji, Afriki in Bližnjem vzhodu je bilo velika manifestacija stalnega zблиževanja, še tesnejšega sodelovanja. Te zveze in to sodelovanje naše dežele z državami in ljudstvi izvenblokovskih področij so prispevali k razširitvi območja

miru, na katerem so voditelji vedno opozarjali na nevarnosti hladne vojne in vsakokrat našli izhod iz slepe ulice.

Zdajšnje nevarne mednarodne krize in številna zapletena vprašanja je moč rešiti samo pod pogojem, da jih razpletemo na nov način. In prav beograjska konferenca, ki združuje 24 dežel, katerih koncepcija mednarodnih odnosov temelji prav v najširši demokraciji, nudi velike obete za okrepitev miru in bo prav gotovo močan vpliv na prihodnje odnose v napetem položaju v mednarodni areni.

Vsa ta obdobja so privedla do včerajšnjega dne v našem glavnem mestu.

Beograd - New Delhi brez posrednika

Te dni je bila prvokrat vzpostavljena direktna radio-telefonska zveza med Beogradom in glavnimi mesti Indije, Indonezije in ZAR. Poročevalci iz teh dežel se bodo lahko po telefonu pogovarjali z New Delhijem, Djakarto in Kairo. V nekaj minutah bodo lahko dobili zvezo. Doslej so lahko žično telefonsko zvezo dobili samo prek Berna, Rima ali Pariza, kar je bilo seveda zelo zamudno. S to zvezo je Jugoslavija direktno zvezana prek teh mest tudi z drugimi deželami Daljnega vzhoda.

Lahko tudi brez srbohrvatskega jezika

V Centru za tisk v Beogradu izhaja bilten, s katerim novinarje obveščajo o tekočih zadevah. Bilten izhaja v štirih uradnih jezikih konference: v angleščini, francosščini, španščini in arabščini.

Opaziti je, da pomanjkanje biltena v srbohrvatskem jeziku ni ovira našim poročevalcem, kajti skoraj vsi akreditirani poročevalci govorijo po en uradni jezik konference.

SUDAN: predsednik Vrhovnega vojaškega sveta, general **IBRAHIM ABUD**.

Velik patriot in nesebičen borec, energičen in pošten, ki je razložil, ko je prevzel oblast, svoj program, ki ima glavno značilnost: »boj proti anarhiji in korupciji, boj za red in čistočo v državni upravi.«

TUNIS: predsednik republike **HABIB BUR-GIBA**.

Advokat, novinar in politik, ki ljubi Mazzinija, Garibaldija, Ghandija in Atatürka. Stalnost, globenost in taktika proti sovražniku so glavni elementi njegovega političnega boja, čigar končni cilj je antikolonializem, enakopravno sodelovanje z vsemi deželami in pravica malih narodov za samoopredelitev.

ZAR: predsednik **GAMAL ABDEL NASER**.

Ko je vrgel s prestola Faruka in likvidiral njegov režim, je postal znan. On je med prvimi državniki podprl Titove ideje o miroljubni in aktivni koeksistenci, nevezanosti na bloke. Aktivno krepi in razširja krog neangažiranih dežel. »Tiger iz Faluje«, kot mu pravijo, je bil že večkrat v središču svetovne pozornosti.

JEMEN: princ **SEJFUL ISLAM EL HASAN**.

Glavni kraljevi svetnik, ki večkrat vodi jemenske delegacije na mednarodnih sestankih. Nekaj let je bil tudi vodja stalne misije Jemena pri OZN.

JUGOSLAVIJA: predsednik republike **JOSIP BROZ-TITO**.

Konferenca v Beogradu bo izredno važna za zmago tistih načel, ki morajo zagotoviti mir in miroljubno rešitev spornih mednarodnih problemov. Ogromne množice, številne majhne in srednje države ne mislijo pasivno opazovati, kako nekaj ljudi, predstavnikov velesil, kroji njihovo usodo!

AFGANISTAN: predsednik vlade kraljevine **SARDAR MOHAMED DAUD**.

Premier Daud dosledno zagovarja politiko nevezanosti z bloki, pozdravlja vsako pomoč pod pogojem, da tisti, ki jo da, ne zahteva od Afganistana nikakršnih političnih koncesij. Njegova preteklost je vezana na vojaško kariero.

ALŽIRIJA: predsednik začasne alžirske vlade **BEN JUSEF BEKEDA**.

Odlčen organizator in pobudnik ideje, vsi kadri osvobodilnega gibanja morajo v Alžirijo in aktivno delajo v osvobodilnem gibanju. Njegova ideja: vrhovno vodstvo mora biti neposredno vezano na osvobodilno armado in ljudstvo v deželi.

BURMA: predsednik burmanske vlade **U NU**.

Pred ogromno množico v Rangunu je rekel: »Nevtralna politika Burme ima tri glavne značilnosti: nevezanost na noben blok, politika prijateljstva z vsemi deželami in mobilizacija vseh naporov, da premostimo jezo med obema blokoma za napredek miru na svetu.«

KAMBODŽA: šef države **NORODOM SI-HANUK**.

Zelo velik prijatelj umetnosti. Ukvarja se z glasbo. Nekdaj je bil monarh, potem pa se je odpovedal kraljevskim častem z namenom, da bo politik, ki bo vodil svojo deželo. Kambodža je monarhija brez monarha. Zelo je popularen med ljudstvom v svoji deželi.

CEYLON: predsednica vlade **SIRIMAVO BANDARANAIKE**.

Prva in edina ženska — predsednica vladene svete, predsednica Partije svobode, ki vodi politiko in program vlade v zunanji politiki za boj proti kolonializmu in aktivno sodelovanje v naporih, da se preprečijo nevarnosti, ki ogrožajo svetovni mir.

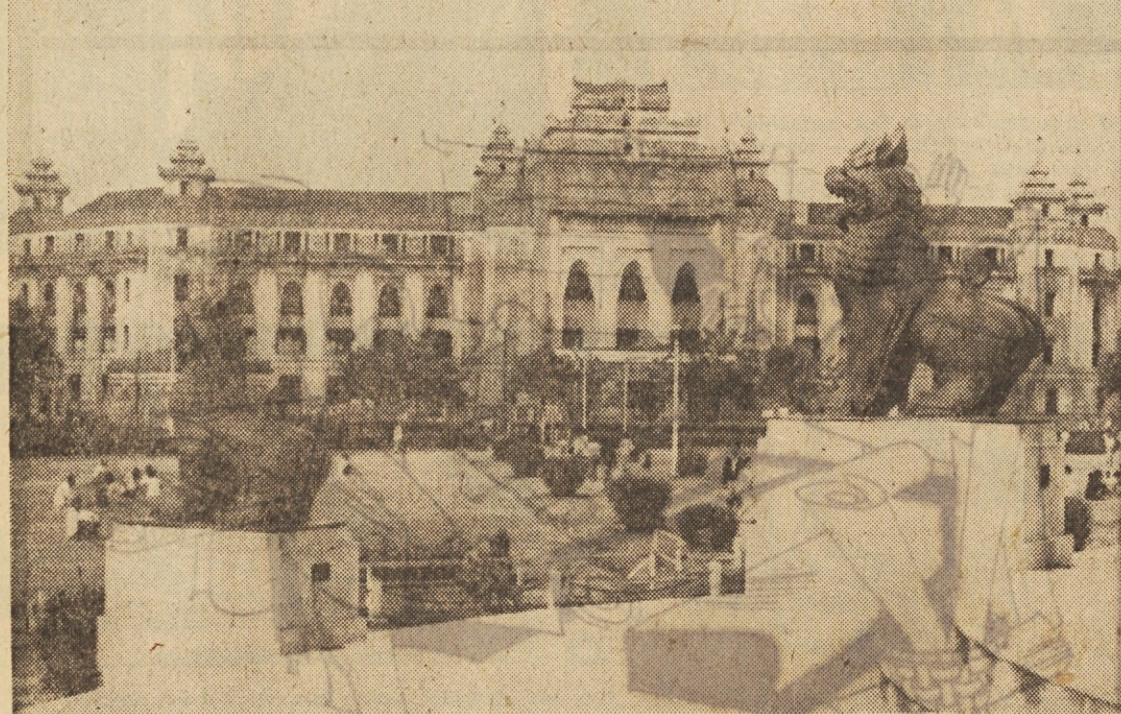
KUBA: predsednik republike **OSVALDO DORTICOS**.

Prijatelj Fidela Castra, ki mu vsestransko pomaga. Pomagal je pripraviti boj proti Batistovemu režimu za osvoboditev Kube. Pravnik in znan advokat. Kot nekdanji minister za pravosodje je pripravil več zakonov, med njimi tudi zakon o agrarni reformi na Kubi.

CIPER: predsednik republike **MAKARIOS**.

Govoril je ljudstvu: »Angleška zgodovina uči, da dajo Angličani svobodo samo tistim, ki so odločeni jo sami izbojevati.« Ime, ki je znano v svetu in ozko povezano z bojem ljudstva Cipra za neodvisnost. Najzaslužnejši in najodločnejši borec za neodvisno republiko Ciper.

Glavno mesto Afganistana Kabul: predsedniška palača

ETIOPIJA: cesar HAILE SELASIE.

Pogumni predstavnik male dežele, ki je pred drugo svetovno vojno obiskal vrsto dežel in jih prosil pomoči za svoj narod. Postal je pomembna osebnost med borci za mir in enakopravnost med narodi. Opozoril je na nevarnost fašizma že zdavnaj in bil »kralj kraljev«.

GANA: predsednik KWAME NKRUMAH.

»Politike neangažiranja ni treba primerjati z vlogo molčnega opazovalca svetovnih doganj. Politika nevtralnosti ni pasivna politika.« Tako je definiral svojo zunanjo politiko.

GVINEJA: predsednik republike SEKOU TOURE.

Glasnik velikih sprememb med črnimi ljudmi, človek, ki je generalu de Gaulleu zabrusil: »Gospod predsednik, mi bolj cenimo svobodo in strogost kot suženjstvo in blagostanje!« Eden izmed pomembnih osebnosti nove prebujajoče se Afrike.

INDIJA: predsednik indijske vlade DŽAVAHAR LAL NEHRU.

Naslednik Gandija, ena izmed najpomembnejših osebnosti zdajšnje svetovne zgodovine, najzaslužnejši in najodločnejši bорец proti britanskemu kolonializmu. Rekel je: »Potreben nam je mir, ne da bi postali močni, temveč, da bi ostali!« Boj za mir je njegova glavna značilnost.

INDONEZIJA: predsednik republike AHMED SUKARNO.

»Ni resnične demokracije brez socialne pravice. Kaj pomeni demokracija za človeka, ki gladuje in ima volilno pravico, za ženo, utrujeno od dela, ki ji otroke mrcvari malarija!« Velik in navdušen potnik po svetu, ki narodom tolmači koeksistenco med ljudstvi in deželami in spoštuje njihovo svobodno voljo.

IRAK: minister za zunanje zadeve HAŠEM DŽAVAD.

Eden izmed najbližjih sodelavcev predsednika Kasema. Od začetka vodi v vladi Iraka ministrstvo za zunanje zadeve. V Beogradu vodi delegacijo Iraka kot posebni poslanec premiera Kasema.

LIBANON: predsednik vlade SAEB SALAM.

Ves čas na čelu borbene opozicije, ki zmaga na volitvah 1960. leta in dobiva mandat za sestavo nove vlade. Odtlej se Libanon veže za politiko arabske solidarnosti in aktivno mirno koeksistenco. Saeb Salam je simbol boja naroda Libanona proti prozahodnim režimom.

MALI: predsednik republike MODIBO KEITA.

Nekdanji francoski študent in eden izmed močnih intelektualcev afriškega sveta. Ze pred leti je pokazal veliko sposobnost in vpliv ter politično zrelost. Ima vso podporo naroda, ki vlaga velike napore, da stabilizira deželo.

MAROKO: kralj MULAJ HASAN II.

Sin kralja Mohameda V. Sposoben politik, ki je ostal zvest očetovim načelom. Zelo energičen, z velikim smislom za organizacijo.

NEPAL: kralj MAHENDRA BIR BIKRAM.

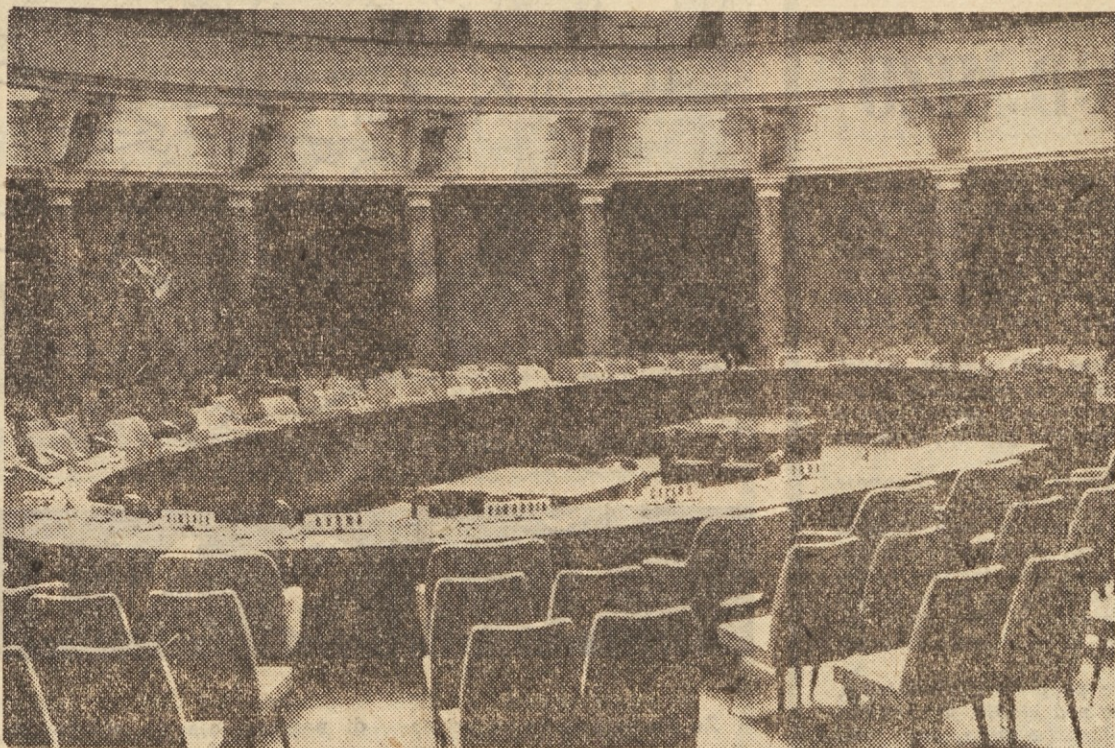
Kralj oddaljene in neznane dežele izpod Himalaje. Prvikrat sodeluje na mednarodni konferenci. Znan je tudi kot lirski pesnik. Ko je zasedel prestol, je sporočil ljudstvu, da bo ukiniti fevdalizem in vzpostavil demokracijo v deželi.

SAUDSKA ARABIJA: minister za zunanje zadeve IBRAHIM EL SUEVEL.

Zaradi bolezni, ki ga je priklenila na posteljo, bo predstavljal na konferenci kralja Sauda njegov osebni predstavnik šejk Ibrahim Suevel, minister za zunanje zadeve.

SOMALIJA: predsednik republike ADEN ABDULAH OSMAN.

Zelo priljubljen med ljudstvom in znan kot politični borec za neodvisnost dežele. Prvi predsednik nove neodvisne države.

Okrogla miza v Beogradu

RAZOROŽITEV POSEBNO POGLAVJE

2

Vsi državniki, brez razlike, ki sodelujejo na konferenci, so pripravili posebne diskusije o razorožitvi. Debate o tem so na dnevnem redu že od konca druge svetovne vojne. V Zenevi je bilo o tem vprašanju toliko sestankov, da njihovega točnega števila nihče za gotovo ne ve.

Po sporočilu sovjetske vlade, da bo obnovila poskuse z atomskim orožjem in po odgovoru Bele hiše na to sporočilo, da bodo tudi v ZDA jeli spet z atomskimi poskusnimi eksplozijami, je pred konferenco v

Beogradu še posebej zelo akutno vprašanje.

Doslej ni bilo glede razorožitve nikakršnega sporazuma. Nasprotno, tekmovalje, kdo bo izdelal več orožja, kdo bo imel boljše in popolnejše orožje, se je ves čas zaostrovalo, v zadnjem času pa se je tekmovalje spremenilo celo v dirko, kdo bo imel v skladiščih več uničujoče sile.

Vsi poskusi velesil, da najdejo nekatere temeljne stične točke za sporazum o razorožitvi, niso uspeli. Saj tudi niso mogli! Kadar so začeli razpravljati o tem temeljnem vprašanju, so se seje vlekli v nedogled, zapisničarji so zabeležili na tisoče besed, sklepa, ki bi ga uresničili, in ki bi sprožil olajšanje na svetu, pa

nikakor ni bilo.

Analize doslej izvršenih naporov pa kažejo, da so konkretne primere nasprotij blažile prav konstruktivne intervencije izvenblokovskih dežel. Spominimo se Konga, Bizerte in naposled Berlina, o katerem bo beograjska konferenca za gotovo razpravljala.

Predloge oziroma rešitve tega vprašanja in ostalih s posebnim zanimanjem pričakujejo tudi v sedežu OZN. Mišljenja in stališča posameznih udeležencev konference o splošni mednarodni krizi in o bistvenih mednarodnih problemih, ki jih bodo obravnavali tudi na prihodnjem zasedanju Generalne skupščine, strokovnjaki v OZN pričakujejo z veliko pozornostjo. Seveda pa vlada prepričanje, da bo beograjska konferenca absolutno vplivala na pomirjenje zelo kritične mednarodne situacije.

V Beogradu pa je prišlo tudi veliko število gospodarskih strokovnjakov, ki bodo podrobno obravnavali gospodarski progres nerazvitih dežel.

Zapišimo pa še to, da je boj za okrepitev miru v današnjem svetu predvsem boj za demokratične mednarodne odnose, to pa pomeni med drugim tudi boj proti politiki sile in boj proti kolonializmu, imperializmu, hegemoniji, boj proti vmešavanju v notranje zadeve tujih dežel. itd.

POZORNOST VZHODA IN ZAHODA

3

Konferenca v Beogradu ne bo in ne more biti samo manifestacija, ki naj bi pred vsem svetom dokazala solidarnost neangažiranih dežel, temveč predvsem pokazala, da te dežele želijo enotna stališča o vseh glavnih in nerešenih svetovnih vprašanjih in da odločno zahtevajo, naj vsi osvojijo kot edino učinkovito in sprejemljivo metodo: mirno reševanje sporov in preprečitev grožnje s silo. Pričakovati je treba, da bodo posamezni predstavniki storili vse, da pride do pomiritev tega zdajšnjega zelo napetega položaja, v katerem se še vedno kopičijo črni oblaki, trudili se bodo, da pride do takšnega vzdusja, v katerem bi bilo moč spet doseči stike in resne razgovore.

Težko je pravzaprav naštet vse konkretne probleme, ki jih bodo obravnavali v okviru dnevnega reda na beograjski konferenci. Razen tistih, ki so znani, bo prva točka dnevnega reda obravnavala stališča o mednarodnem položaju in bo omogočila, da bodo na konferenci prediskutirali vsako aktualno vprašanje, ki zasluži pozornost in ki je splošno interesantno. Zatorej je moč z gotovostjo pričakovati, da bosta n. pr. vprašanji Nemčije in Berlina prav tako obravnavani na konferenci in da se bodo o takšnih vprašanjih šefi neangažiranih dežel postavili na stališča, ki so v skladu z jasno politiko, to je, da se rešitev najde edinole z razgovori, brez groženj in uporabe sile.

Vzhod je pozoren. Časniki po vrsti objavljajo informacije, v katerih obravnavajo značilnosti konference in opozarjajo, da bodo udeleženci zbora obravnavali probleme iz mednarodne politične arene. Nekateri listi pišejo, da je treba pričakovati, da bodo šefi razpravljali tudi o nemškem vprašanju in položaju v Berlinu, in da bo to pravzaprav precej važno vprašanje na dnevnem redu konference, pa zategadelj Nemci z velikim zanimanjem gledajo na ta dogodek.

Tudi na Zahodu, konkretno v ZDA, ne molčijo več o beograjski konferenci. Sicer, kot poročajo, je stališče Zahoda do konference precej nedoločeno in spremenljivo. Uradni Washington še nima določenega stališča. Vedo pa dobro, da je zdajšnji položaj takšen, da imajo neangažirane dežele kaj povedati, posebno glede splošnih odnosov med Vzhodom in Zahodom. Predstavnike izvenblokovskih dežel imenujejo »nevtralci«, ki lahko svetu ponudijo boljše in sprejemljivejšo rešitve, kot pa jih imajo dežele, ki so angažirane v blokih. Dogodke lahko le-ti tudi mnogo bolj objektivno ocenijo. »New York Herald« je pisal, da se bodo »nevtralci« v Beogradu srečali s krizo, kajti »med vsimi nevtralnimi morajo izbrati eno.« Seveda pa je precej glasov tudi o tem, da se bo konferenca trudila najti pozitivne rešitve današnjih problemov, da bo rekla besedo, dve, o vsem, kar žuli svet in bo prav gotovo predlagala nekatere izhode iz zapleta, posebno glede Nemčije, razorožitve in atomskih poskusov. Takšno vzdusje, v katerem se bo moč pogovarjati brez groženj in brez demonstracije sile, je najbolj svetla stran beograjske konference. Tako meni Zahod.

Še so dežele, v katerih kolonializem gospodari s palicami in umori

Boj proti kolonializmu in nevarnost pepela kolonializma

4

Za izvenblokovski svet se boj proti kolonializmu v sedanjih pogojih odvija po dveh tirih:

Na prvem je njegov cilj: popolna likvidacija klasičnega kolonializma, osvoboditev sleherne kolonije, priprava poslednjega ozemlja pod skrbništvom za popolno neodvisnost. Tu gre za ljudstva, ki jih še vedno tlačijo kolonialistični teror in ki se borijo za svoje osnove pravice, za življenje in svobodo. To so: Alžirija, Angola, Mozambik, Kenija, Rodezija, Njasa, Zahodni Iran in Goa. To je boj na življenje in smrt.

Na drugem tiru opozarja ta svet na nevarnost neokolonializma in se z vsemi silami bori, da le-tega prepreči. Iz pepela kolonializma se rojevajo različne oblike neokolonializma kot nadaljevanje istih teženj, samo s to razliko, da se metode in sredstva prilagajajo novim potrebam. Če omenimo Afriko, se je ofenziva neokolonializma posebno izrazito pokazala v primeru Konga. Značilna je tudi za položaj okoli Bizerte. Vojaske oporišča služijo bivšim kolonialnim gospodarjem za pritisk na deželo, ki je izvajala nacionalno neodvisnost.

Ce to še podrobno razčlenimo, lahko ugotovimo, da sta razpad kolonializma kot svetovni sistem in pojava izvenblokovskih dežel kot činitelj v svetovni politiki, v določenem smislu dvojčka istega zgodovinskega mejnika, ki je označil začetek kvalitativne nove epohe v mednarodnih odnosih.

Poglejmo še te podatke: pred šestimi desetletji — 1900. leta so se kolonialna cesarstva razprostirala na 48 milijonov kvadratnih kilometrov in štela približno 500 milijonov prebivalcev. Pred 16 leti, 1945., je še vedno na kolonije odpadlo 28 % zemeljske površine in 25 % skupnega človeštva, pred 5 leti — 1956 — so se te številke zmanjšale na 18,4 %, zdaj, po velikih spremembah v Afriki, pa znašajo komaj 8,8 %.

Od ne tako davnih dni, ko je bila Jugoslavija ena izmed osamljenih nosilcev izvenblokovske politike prek Bandunga, ki je dal močan ritem miriljubni in aktivni koeksistenci, smo zdaj priča velikega zbora pristašev izvenblokovske politike, ki mu prisostvujejo predstavniki velikega števila dežel iz vseh delov sveta.

BRESKVE POD MIZO

Sadja je te dni na ljubljanski tržnici dovolj. Lepega — in dragega. In še lepšega, zapeljivega celo za redkega preostalega kreatorja jesenskega tihožitja — seveda še dražjega. Lahko bi bilo malce cenejše, da bi z njim nastili zanj vedno lačno mestno mladež, pa še malce cenejše, da bi tudi mi odrasli mestni otroci včasih z bolj mirno vestjo segli po njem, češ, saj ni tako drago, tudi mi si ga lahko malo privoščimo.

Ondan sem obiskala tržnico, prav tisti skrajni predel, kjer nudijo lepo, vabljivo sadje. Niso me lepi jesenski sadeži navdahnili kot morebitnega slikarja, a vendar sem v mislih domov odnesla živo, a neprijetno podobo, h kateri se zdaj vračam.

Ob prodajni klopi, kjer so pravkar raztovarjali zaboje lepih, porumenelih in povsem dozorelih breskev, ki so jih pripeljali nekje od Brežic, a jih trgovina ni vseh odvzela, je snažna, v belo haljo oblečena žena prijazno stregla gošpodinjam. Sto štirideset dinarjev za tako izbrano sadje, ki ga zanesljivo takoj lahko daš na mizo, ne da bi ga poprej medil na omari, ni pretirana cena, v primerjavi, seveda, le s slabšim, še nedozorelim, ki je le deset dinarjev cenejše.

Šele stara žena, ki je boječe povprašala prodajalko, koliko hoče za tiste breskve, ki so pod klopjo, je vzbudila mojo pozornost. Dva zaboja obtočenega sadja, prav tako zrelega, prezelega, zato verjetno prizadetega od transporta, sta pritegnila pogled ženske, ki je upala, da je našla nekaj tudi za svoj žep. Kaj potem če je načeto, ne bo ga nudila nikomur, sama ga bo obrezala in z veseljem pojedla med svojimi štirimi stenami.

— To ni za prodajo, to je kalo. Ko bomo vse breskve prodali, nam bodo pregledali, koliko sadja je odpadlo, in nam ga obračunali.

Prodajalka je to verjetno pojasnjevala bolj zaradi mene, ki sem jo začudeno gledala, a manj zaradi ženske, ki tako verjetno ne ve, kaj je kalo, kaj je prava trgovina, kaj komercialno poslovanje.

Tega nisem zapisala zaradi kake sentimentalnosti do starke in njene sprane sive obleke. A bilo mi je vendarle nekoliko nerodno, ko se je žena za naslednjo klopjo sklonila in pobrala popolnoma nagnito breskev, si jo z vseh strani ogledala — in žalostno odvrnila.

Res škoda, da se nam — tudi v trgovski računici — ne izplača takoj prodajati n. pr. za polovično ceno prizadeto, a še ne nagnito sadje. Da se nam bolj izplača čakati s tem sadjem še pol dneva ali dan in ga potem, verjetno povsem nagnitega obračunati in — vreči v gnojno jamo! In če bi se to vendarle izplačalo — sem pomislila — bi bila tega vesela morda tudi ona starka v sivi sprani obleki.

TRN V PETI

V zaupnem pomenku je obratovodja opozoril poslovo-
djo in skupinovodjo, da Muniba večkrat sreča na cesti in
da po njegovem simulira bolezen.

Njegova žena, ki dela v istem podjetju, je po naključju
ujela obratovodjeve besede in se je potegnila za moža.

»Najprej se prepričajte, kako je z Munibom, potem ga
klevetajte, če res zasluži.«

Bila je ogorčena. Od ogorčenja je pozabila, da ima pred
seboj obratovodjo. Človeka, ki si lahko marsikaj privoščijo.
Kadar je jezen, podi delavce domov kakor pobalme.

Muniba je nekoč nadrl, da je pijan. Munib pa narav-
nost v zdravstveno ambulanto. Čez pol ure se je vrnil z
zdravniškim potrdilom, da »ni opaziti znakov vinjenosti«.
Papir je izročil šefu kadrovskega oddelka in to je šlo
obratovodji hudo na živce. Od takrat ga ne more videti.
Poskušal ga je premestiti k slabšemu in slabše plačanemu
delu. Pa se mu ni posrečilo. Ker tega ni znal tako upra-
vičiti, da bi mu drugi verjeli.

Zato je Munibovo ženo namigavanje, da Munib ni bol-
an, tembolj v živo zadelo. Vztrajala je stala pred obra-
tovodjem in čakala, da ji kaj odgovori.

»Pojdi no, vse skupaj me nič ne briga«, se je znašel
obratovodja, »rekel sem, da Munib je in ni bolan.«

»Niste tako rekli, dobra uše...«

»Tako sem rekel. Ti se pa pripravi, da boš šla v drugo
delavnico.«

Munibova žena nima šol, razen nekaj razredov osem-
letke. In dobro življenjsko šolo. Dovolj, da zna logično
sklepati in misliti.

»Me boste zato premestili, ker sem se potegnila za
moža?«

»Kdo pa to pravi? Potrebna si drugje.«

In potrebna je postala ravno ta dan, ko se je obrato-
vodji postavila po robu. In obratovodja se je tega ravno
takrat spomnil, ko sta se prepirala, ali je Munib bolan
ali ne...

Odšla je kot zmagovalka. Kljub grožnji, da bo preme-
ščena. Delavkam se je smejalo, ko jim je pravila o pre-
piru.

»Takole bi ga morali zmeraj prijati, če dela krivico, pa
bi ga ugnali,« so rekle. Po tistem, seveda, da jih ne bi kdo
slušal in še toplih besed odnesel obratovodji na nos. »Naj

Munib prosi zdravnika za potrdilo, da ima tishias in da
vsak dan hodi po injekcije. Po zraku ne more v ambu-
lanto. Zato ga obratovodja lahko srečuje.

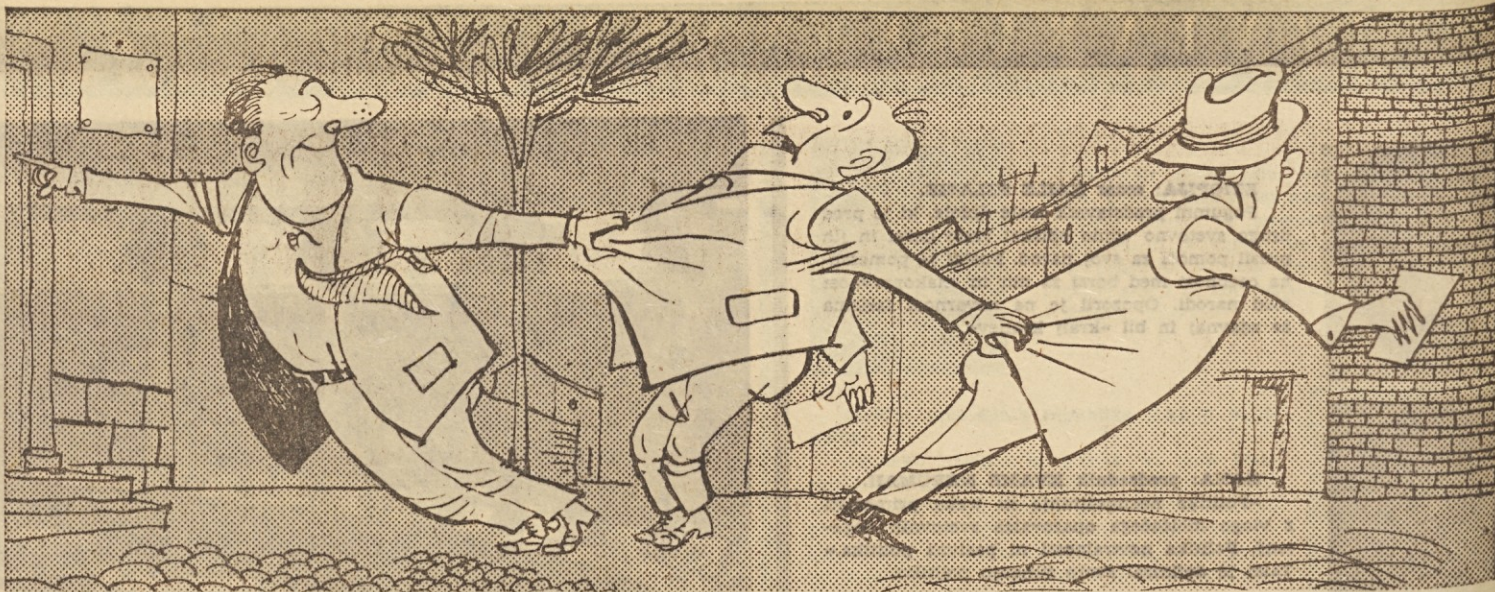
Munibova žena ni hotela šten še bolj zamešati, kakor
so. Toda ko se je Munib vrnil na delo, je obratovodji z
uradnimi papirji dokazal, da ga je po krivem ožigosal kot
simulanta. In zato mu je še večji trn v peti.

Kdo ga bo pomagal izdreti, se ne ve. Zakaj obratovod-
ja ima veliko besede. Delavci pravijo, da celo preveč, kar
se odnosov tiče. Samo ničesar ne store, da bi jo zmanj-
šali.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Prodajalka breskev iz Brežic na ljubljanski tržnici —
SONJA GASPERSIČ

2. Munib Colarič, Skofja Loka — MARIOLA KOBAL

ČAS NI ZLATO

Ze zbiranje listin za prizna-
nje otroškega dodatka je bilo
odlična preizkušnja njegovih
živcev in potrpežljivosti. Na
matičnem uradu, kamor je pri-
šel po rojstni list, so ga vljud-
no sprejeli in povedali, da so
dobili iz poročnišnice sporoči-
lo o rojstvu njegove hčerke.
Samo, so rekli, rojstnega lista
ne morete danes dobiti. Da
je treba še to in ono vpisati in
podpisati in da naj zato pride
čez dva dni. Kar je res, je res:
čez dva dni je rojstni list res
dobil.

Potem je izpolnil vseh tistih
sto rubrik v »Priglasnici za
sprejemanje otroškega dodatka«
in poprosil svoja dva znanca, da
sta štiri strani dolgi obrazec
podpisala in s tem potrdila,
da ima toliko in toliko let služ-
be, da ni lastnik hiše, v kateri
stanuje, da nima nepremičnin
in tako dalje, čeprav sta ga po-
znala komaj leto dni in čeprav
še nikdar nista bila pri njem
doma. Pač službeni znanci!
Predpis je predpis, zakaj mu ne
bi pomagala, če mu lahko?

Moralà bi seveda še z njim
na občinski ljudski odbor, da bi
pregnala vsakršen dvom v ve-
rodostojnost podpisov. To pa ji-
ma nekako ni šlo v račun zara-

di nagrajevanja po učinku in
sta novopečenemu očetu predla-
gala, naj vzame njuni osebni
izkaznici s seboj in sam opravi
»ceremonije«. Toda na občini so
mu listino zavrnil. Niso mu
sicer rekli, da je osebni izkaz-
nici priči sunil in falsificiral
podpise, ampak so zahtevali,
naj podjetje potrdi, da sta pod-
pisani priči res živa državlja-

na FLRJ in njihova delavca.
Predpis je predpis, kaj mu je
preostalo drugega, kakor da jih
je ubogal?

Ko je končno dobil vsa po-
trdila, ki jih zavod za socialno

zavarovanje zahteva za uredi-
tev otroškega dodatka, jih je
osebno odnesel tja. Saj veste, v
pisarnah rado kaj obleži. Razen
tega pozna eno izmed referentk.
Zveze pa pri takih rečeh zme-
raj prav pridejo. »Dobro poglej,
če je vse v redu,« ji je rekel.
»Ne bi rad pol leta čakal na
te solde.« In Kristina, tako je
znanki ime, je vsak papir pose-
bej obrnila, priznala, da je vse
v najlepšem redu in da bo do-
datek dobil čez en mesec. Po
pravici povedano, ji ni čisto
verjel, da bo zadeva tako hitro
urejena — zaradi slabih izku-
šenj drugih. Ko denarja čez dva
meseca ni dobil, se je znova
odpravil h Kristini in jo obzir-
no opomnil. Kristina, njegova
znanka, pa je smehljaje se za-
žgoleda: »Ja, fant, nisi prinesel
potrdila, da žena ne bo pre-
jemala otroškega dodatka.«

Ni se ji hotel zameriti, če-
prav bi jo rad vprašal, zakaj
mu ni tega že takrat povedala,
ko ji je prinesel listine, ali pa
mu kasneje kakorkoli sporočila
naj prinese še tisto nesrečno
potrdilo. Žena je bila še na po-
rodnem dopustu, moral je
osebno v njeno podjetje. Za
spremembo samo enkrat. In
kajpak nazaj na zavod za so-

cialno zavarovanje. To pa tret-
jič.

Potem je samo še telefoni-
ral. Vsak teden po enkrat. Svo-
ji znanki Kristini. Čez malo
manj ko pet mesecev je res do-
bil otroški dodatek. Niso mu
plačali ur, ki jih je zgubil za
radil njega. Ker pač zavodi za
socialno zavarovanje in njihova

referenti za otroške dodatke
tega ne plačujejo. Niti ne pri-
znajo specialnih dopustov za
zbiranje potrebnih listin. Nekaj
je pač treba žrtvovati za novo-
rojca, ali ne?

GOSPA IDA
IMA
ZAKONITO
PRAVICO

Gospa Ida, vdova po stroje-
vodji in hišna posestnica, ima
podnajemnico. Suhljato usluž-
benko srednjih let z nezakon-
skim otrokom in s psihonevro-
zo. Sina je dobila, preden je
gospa Ida začela skrbeti za nje-
no moralo, psihonevroza pa je
novejšega datuma.

Ne, gospa Ida ni kriva, da je
podnajemnica zbolela, čeprav
nevropsihiatri stokrat zapisejo,
da živčnost »stimulira« neureje-
no stanovanjsko vprašanje.

Imenitno se razumeta in do-
polnjujeta.

Ce na primer podnajemnica
zakriči na sina, priteče kakor
angel miru:

»To vendar ne gre. Kakšna
mati pa ste?«

In začne, kakor bi sadila ro-
žice, govoriti o svojih vzgojnih
uspehih pri sinu, ki je zdaj
profesor. In ne pozabi dodati,
da bi bil najbrž tudi vajenec,
če ne bi imel očeta.

Žive tako rekoč kakor ena
družina. Gospa Ida ima ključ
od podnajemnišine sobe in
pride tja, kadar se ji zljubi.
Najraje pa, če podnajemnice
ni dalj časa domov. Takrat ji pri-
pravi razna majhna preseneče-
nja. Otomano zamenja z želez-
no posteljo, prinese vegasto in
plesnivo kuhinjsko mizo, če-
prav je ena že notri, postavi v
kot zlojživljeno posteljo svoje
vnukinje, ki jo je prerasila.
Skratka dopolnjuje sobno opre-
mo.

Podnajemnica je včasih kri-
vična in ji očita, da spreminja

sobo v ropotarnico, toda gospa
Ida jo blago pomiri:

»Boga zahvalite, da sem ta-
ko dobrega srca. Nihče mi nič
ne more, če vas postavim na
cesto. Zakonito, razumete, či-
sto zakonito. Ali se sprijaznite
s tem, da postavim v sobo, kar
hočem, ali pa pojdite.«

Podnajemnica spokorjeno
skloni glavo, zakaj gospa Ida
ima prav. Podnajemniki so ta-
ko rekoč brez stanovanjske
pravice. To ji je potrdil tudi
referent na stanovanjskem ura-
du, ko je prišla po nasvet za-
radi povišane najemnine.

»To je vaša in gospodinjina
stvar. Če zahteva gospodinja
štiri tisoč za sobo, boste plače-
vali štiri tisoč. Ne moremo vam
pomagati.«

In je morala namesto tiso-
čaka odšteti štiri tisoč dinarjev.
Kakor je zahtevala gospa Ida
zaradi povečane draginje in
primanjkljaja v lastnem gospo-
dinjskem proračunu.

Familiarnost pa krepi še
drugače. Podnajemnica mora
vsak mesec prispevati za dim-
nikarja. Čeprav v njeni sobi ni
peči, ne štedilnika. Račun za
elektriko si bratovsko delita —
fifti : fifti — med letom in ob
počitnicah. Da se ne zrahlijo
družinske vezi.

Zato tudi gospa Ida ne do-
voli, da bi si podnajemnica pri-
peljala svoje pohištvo, novo
spalnico, ki jo ima že več let
spravljeno pri znanih.

»Se vam vsaj ne kviri,« pra-
vi gospa Ida, »v nekaj letih bi
ga uničili.«

Podnajemnica drugače misli.
Ona sploh večkrat po svoje mi-
sli in je zato tudi dobila tisto
živčno bolezen. Rada bi videla,
da bi sin spal na postelji, ne na
tleh: Z osemnajstimi leti je ves
revmatičen. Povrhu ima še
astmo, kakor mati. Toda gospa
Ida zahteva, da spi podnajem-
nica na njeni »mornarski« po-
stelji (»boljše postelje si ne bi
mogli želeli,« je rekla takrat,
ko je podrila železno posteljo in
postavila leseno, ki jo je boja
odkupila od nekega mornari-
škega oficirja, njen sin pa na
tleh.

Dokler žive kot družina.

In dokler bo imela gospa
Ida neomajno oblast nad »dru-
žino«.

Videti je, da je še ne bo
kmalu izgubila, kajti podna-
jemnica že šest let prosi za sta-
novanje, pa ga ne dobi. Na pr-
vo prošnjo so ji s stanovanjske-
ga urada odgovorili, da sin še ni
star dvanajst let in da še nima
pravice do enosobnega stanova-
nja. Na drugo prošnjo, čez dve
leti, ji niso odgovorili, na tret-
jo so ji svetovali, naj zaprosi za
stanovanje v podjetju, na čet-
rto prošnjo, kjer je navedla, da
njeno prejšnje podjetje ni gra-
dilo stanovanjskih blokov in da
tudi sedanje še lep čas ne bo
nič gradilo, ker je najpotreb-
nejšim že preskrbelo streho, pa
je dobila odgovor, da bi se mo-

rala pred leti bolj zavzeti, bolj
pritiskati na stanovanjski
urad...

Razen tega ni človeka, ki bi
se potegnil za podnajemnike v
opremljenih sobah in zoper
gospo Ide. Pa bi zadoščal en-
sam občinski predpis. Od napo-
vedi v Ljubljani sta minili že
dve leti, predpisa pa še vedno
ni.

In naša podnajemnica in
njen sin hodita z zdravniškimi
priporočili od vrat do vrat, da
bi jima kdo pomagal, toda za-
man... Edino, kar dosežeta, je
— klimatsko zdravljenje zara-
di telesne in živčne oslabelosti.

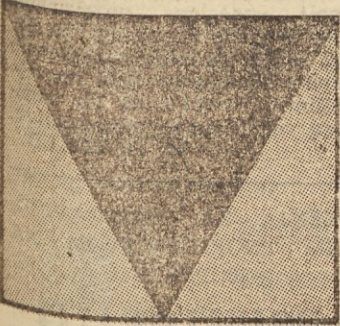
Gospo Ide to ne vznemirja.
Prvega se v njen gospodinjski
proračun zmeraj enako nateče.
Familiarnost torej ne trpi. In
to je glavno.

M. K.

PREDELOVALCI SO DVIGNILI ROKE

3 Sadje in zelenjava

Zdaj smo v gosteh pri predelovalcih.

Vprašal sem jih: »Ali bo predelovalna industrija odkupila toliko sadja kot pričakujejo od nje proizvajalci?«

Rekli so mi: »Kje pa! Letina je preobilna, predvsem jabolk in sliv, tržnih viškov je preveč, naše zmogljivosti so premajhne. Vse kaže, da bo precej sadja — zgnilo!«

Namesto uvoda nekaj števil:

Predvidevajo na primer, da bo letos dozorelo na Slovenskem kakih 80.000 ton jabolk. Od tega bi porabili za prehrano nekmečkega prebivalstva 18.000 ton, v druge republike bi prodali 22.000 ton, izvozili pa samo 200 ton, kajti kakovost naših jabolk je pretežno zelo slaba. Malo je dobrih, namiznih jabolk, precej je slabih, ki jih lahko porabimo le za predelavo. Za prehrano kmečkega prebivalstva in za predelavo nam torej ostane polovico pridelka — 40.000 ton.

Predelovalna industrija pa pripraviljena odkupiti 1500 ton jabolk.

Ce predvidevamo, da bi proizvajalci porabili za lastno prehrano kakih 15.000 ton, jim še vedno ostane za predelavo več kot 20.000 ton, njihove predelovalne zmogljivosti pa niso tolikšne (nimajo dovolj posode, preš, kotlov za žganjekuho itd.), da bi lahko sami predelali ta jabolka v mošt in žganje, jih posušili itd.

V novomeškem okraju bo letos 3521 ton tržnih viškov jabolk. Sami jih bodo porabili in predelali v Crnomlju (Belsad) in v Mirni (Dana) kakih 750 ton. Ostalo jim bo 282 vagonov jabolk, za katere ne vedo, kam bi jih dali. (To niso namizna jabolka, pač pa industrijska in bi prišla v poštev le za predelavo). Hkrati pa tudi ne vedo, kaj bo s 520 tonami hrušk, 200 tonami breskev, 10 tonami sliv. Nekaj sadja bodo morebiti prodali v drugih okrajih, v večjih mestih in industrijskih središčih, toda le malo — in morebiti.

Proizvajalec in potrošnik vprašujeta:

Ali naša živilska industrija res ni sposobna — v letih, ko so dobre sadne letine — odkupiti večjih količin pridelkov in si ustvariti tolikšne zaloge, da bi jih lahko predelovala še čez leto in več, takrat, ko bo letina spet slabša?

Znano je namreč, da je dobra letina, na primer jabolk, le vsako tretje leto. Lani smo stokal, ker je bilo jabolk, sliv in češpelj premalo, letos stokamo, ker jih je preveč in jih proizvajalci ne morejo prodati, drugo leto bomo spet stokal, ker jih bo premalo. Medtem ko so predelovalna podjetja v zadnjih mesecih lanskega leta odkupovala jabolka tudi po 20 in še več dinarjev, jih dobe letos za 10 ali 12 dinarjev. Drugo leto pa jih bodo spet odkupovali po 20 in več dinarjev.

Vzemimo svinčnik in izračunajmo:

Ce bi letos kupili toliko jabolk, da bi jih lahko predelovali še prihodnjo jesen in zimo, bi vsak kilogram, za katerega danes dajo 10 dinarjev, takrat stal, (ko bode poravnali obresti na obratna sredstva in vse druge dajatve) nič več kot 11 dinarjev, medtem ko bodo morali pri proizvajalcu kupovati jabolka dvakrat dražje.

Na popotovanju s sadjem in zelenjavo od proizvajalca do mize potrošnika, smo doslej ugotovili in s podatki utemeljili:

— Letošnja letina sadja in povrtnin je dobra, boljša kot lanska. Zlasti to velja za slive, češplje, jabolka, hruške, orehe in breskve, pa tudi za nekatero zelenjavo.

— Kljub temu pa so cene teh pridelkov, razen redkih izjem, višje kot lani.

Slišali smo proizvajalce, ki trde, da odkupnih cen niso zvišali in da so letos celo nižje kot lani. Slišali smo trgovce, ki vedo veliko povedati o svojih težavah, o zastarelosti trgovine in njenih prostorov, o slabem in dragem prevozu in velikem kalu, o riziku in izgubah, ki jih povzroča trgovina s sadjem in zelenjavo.

Ko smo tako poslušali njih mnenja, ugotovitev, tožbe in medsebojne obtožbe, smo lahko vedno bolj odločno in utemeljeno odgovarjali na vprašanje:

Kaj storiti, da bi pridelali še več, bolj poceni in bolj kvalitetno blago in da bi pridelke kar najbolj hitro in z najmanjšimi stroški posredovali potrošnikom.

Ce pa hočemo res dobro odgovoriti na to vprašanje, moramo obiskati še predelovalce.

Vse torej govori za velike zaloge.

Poglejmo, kaj pravijo o tem predelovalci.

Vzemimo na primer naše največje predelovalno podjetje: Fructal v Ajdovščini.

Lani so predelali 1600 ton jabolk in niso izkoristili vseh svojih zmogljivosti. Spočetka so jih plačevali po 11 dinarjev, ob koncu sezone pa po 26 dinarjev za kilogram; prevoz do tovarne so plačevali sami. Letos bi jih lahko predelali več kot 2000 ton. Plačujejo jih po 12 dinarjev in prevoz plačajo prodajalci. Lahko bi predelali tudi 600 ton sliv in 40 ton hrušk.

Lahko bi, pravijo, če bi imeli sredstva, da bi jih kupili.

Medtem ko so lani dobivali v sezoni tudi po 80 ali celo 100 milijonov dinarjev na mesec tako imenovanih kreditov za odkup sadja in povrtnin, so dobili letos v dveh mesecih le 45 milijonov dinarjev.

Letos bi naj dajale takšne kredite komunalne banke. Fructal je pravočasno zaprosil za njne, pa so jim v komunalni banki v Ajdovščini rekli, naj se obrnejo na Gorico, v Gorici so jim povedali, da je treba to zadevo urediti v Beogradu. Sklicujejo se drug na drugega, sezona se je že začela, proizvajalci bi radi prodali svoje pridelke, podjetje pa nima toliko sredstev, da bi jih kupilo.

Ce ne bo kreditov, bodo letos odkupili še manj sadja kot lani. Ce bi pa kredite dobili, bi lahko lastna sredstva porabili za povečanje kapacitet in bi si ustvarili večje zaloge. Zdaj lahko predelajo v tistem pol-

drugem mesecu, ko traja sezona jabolk, kakih 500 ton. Več kot 1500 ton bi letos predelali v tako imenovani mark, polproizvod, ki ga hranijo v bazenih (zdaj imajo 10 bazenov) in lahko stoji tudi leto in več dni. Uredili bi si nove bazene, zakupili embalažo, ki je hujšjevo draga.

V Fructalu so se torej ustavili pri denarju.

Poglejmo še, kaj pravi Alko Ljubljana, naš največji proizvajalec alkoholnih in brezalkoholnih pijač.

Lani so kupili 80 vagonov sadja, letos bi ga radi 100 vagonov. V glavnem jabolk in hrušk, naših sliv pa ne odkupujejo, ker za žganjekuho, kot pravijo, niso dobre; raje hodijo po slive v Bosno in Srbijo, pravzaprav po polproizvod, in trde, da tako — kljub dolgi poti — prihranijo precej denarja.

Pred leti so si ustvarjali večje zaloge. V dobrih letinah so napolnili z jabolki protiplozarne cementne bazene (ki so jih med vojno napravili v večjih mestih) in jih zalili z vodo. Tako so jabolka čakala na predelavo lahko nekaj mesecev. Včasih so jabolka sprešali v mošt, ki so ga hranili in potlej predelovali v žganje. Zdaj pa kuhajo žganje le med sezono. Jabolka zmlejejo, shranijo v vagnoske kadi, puste dva ali tri tedne da prevrejo, potem pa kuhajo. Če izkoristijo vse svoje zmogljivosti, predelajo hkrati več kot 30 vagonov jabolk. Postopek še dvakrat ponovijo in — konec.

Lahko bi si tudi letos ustvarili večje zaloge, kot so si jih

na primer ustvarili že pred leti (hkrati bi si seveda morali zagotoviti tudi prodajo), toda kaj, ko niti ne vedo če bodo lahko kupili le tistih 100 vagonov, ki jih nameravajo. Zdaj sklepajo pogodbe, ne vedo pa, če jih bodo izpolnili.

Ni kreditov.

Tudi v ljubljanskem podjetju Alko so se ustavili pri denarju.

Podobne težave imajo vsi predelovalci.

In posledice?

Ker predelovalna industrija sadja in povrtnin ne odkupi pridelka, je proizvajalec neza-interesiran za proizvodnjo. Govorimo, koliko vsega bomo pridelali letos, koliko drugo leto in koliko ob koncu perspektivnega plana, planiramo, da je joj, pa še tega, kar sedaj pridelamo, ne moremo predelati in posredovati potrošniku.

Naša predelovalna industrija sadja in povrtnin resno zaostaja za napredkom proizvodnje. To zaostajanje zavira nadaljnjo rast proizvodnje in ne samo zavira, pač pa celo zmanjšuje interes za tolikšno proizvodnjo, kakršna je sedaj.

To so zelo zelo resne slabosti. Ne gre samo za letošnjo letino, pač pa za skladen razvoj vsega našega gospodarstva. Gre za to, da bi morala industrija, ki predeluje sadje in zelenjavo, napredovati tako hitro, kot napreduje proizvodnja teh artiklov. To pa ni samo stvar predelovalcev, ampak tudi proizvajalcev in vse naše družbe.

Pa tudi zdaj, ko nam sicer že voda teče v grlo, je moč marsikaj storiti.

Nikoli prav

Ljudje so res čudni — če je sadja malo, godrnjajo, da je predrago, če ga je pa preveč, jim pa spet ni prav, da zgnije...

Komunalne banke bodo morale zagotoviti predelovalni industriji dovolj sezonskih kreditov, da bi si le-ta lahko ustvarila čimvečje zaloge. Ne jutri in pojutrišnjem, ampak takoj, kajti zadnji čas je.

Podjetja pa naj izkoristijo vsa svoja razpoložljiva sredstva in vse svoje skrite rezerve ter si zagotovijo prodajo.

Izkoristiti je treba prav vse možnosti, da bi shranili čimveč pridelka za kasnejšo predelavo in pri tem naj sodelujejo tudi zadruge, posestva, zasebni proizvajalci, hkrati pa naj do skrajnosti izkoristijo svoje last-

ne možnosti za predelavo in sušenje sadja. Potrošnikom pa bo treba bolj kot doslej omogočiti, da poceni kupijo večje količine pridelkov in jih sami vkuhavajo.

Nihče, prav nihče med nami ne sme dvigniti rok, ne sme in se ne more zadovoljiti z ugotovitvijo.

»Kaj hočemo, letina je preobilna, precej sadja bo zgnilo!«

Storimo vse, da ne bo zgnilo.

Prihodnjic: NA DNEVNEM REDU JE KAKOVOST

JANEZ VOLJC

OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA • OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA

POSREDUJEMO ODGOVOR

Je to zagotovljen servis?

Imam vzhodnonemški gramofon znamke »Soleta«. Ob nakupu sem se zanimal za servisno službo in so mi zagotovili, da mi bo vsa popravila in nadomestne dele zagotovil »Radio-servis« na Cankarjevi v Ljubljani. Sedaj se je uničila na gramofonu safirna igla. Potreboval bi novo. V »Radio-servisu« jo imajo, vendar mi jo lahko dajo le, če prinesem gramofon tja. Toda zakaj bi nosil gramofon v Servis, če nima nobenih večjih okvar, ampak bi lahko sam

brez vsakih težav zamenjal samo safirno iglo.

Največja težava je namreč v tem, da sem si gramofon vgradil v pohištvo. Naj sedaj razderem vso omaro, da bom samo zaradi zamenjave safirne igle nesel gramofon v Radio-servis? Ne morem razumeti, zakaj mi ne bi mogli izročiti tega najmanjšega delca, da bi ga sam vtaknil v gramofonsko glavo (saj ni potrebno prav nič drugega), če že ima to podjetje servisno službo za omenjene gramofone.

N. M., Ljubljana

Za pojasnilo smo prosili Obrtno podjetje Radio-televizijski servis v Ljubljani. Takole pravijo:

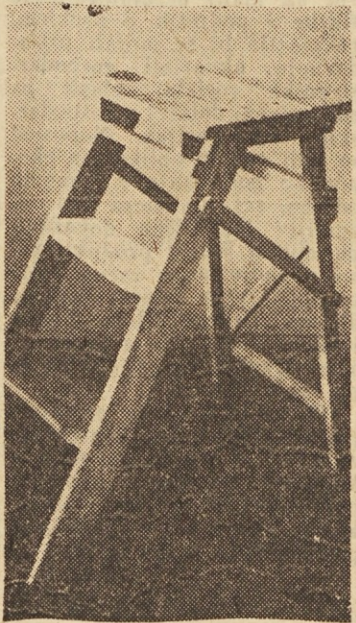
Naše podjetje popravlja gramofone »Soleta« v času garancije in po garancijskem času. Zaloge materiala za popravilo

Dve sobni lestvi: prva kovinska, druga navadna lesena. Res je prva lepša in močnejša, toda zaradi visoke cene prav gotovo le malo komu dosegljiva. V Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva jih prodajo namreč po 15.600 do 20.800 dinarjev. Drugo, prav nič manj uporabno, pa so do nedavnega prodajali v trgovini »Slovenija les« v Ljubljani po okoli 1800 dinarjev. In se vprašanje: ali izdelovalci prave vedo, komu je njihov izdelek namenjen? S tako ceno prav gotovo ne našemu povprečnemu gospodinjstvu.

omenjenih gramofonov so pri nas zelo majhne, zato nam služijo izključno samo za popravila in usluge. Povemo naj tudi, da je obrtnim podjetjem zabranjena prodaja vsakega materiala.

Do danes smo popravili precej gramofonov »Soleta«. Stranke nam dostavljajo ročice za gramofon ali pa cel gramofon, ker same niso večje izmenjavati gramofonski vložek. Če se omenjeni pisec gramofona počuti sam toliko sposoben, da bo zamenjal gramofonski vložek, mu priporočamo, da ga kupi pri podjetju Elektro Mercator Celje, ker je edino to podjetje uvozilo večjo količino omenjenih vložkov.

Upravnik
JOŠKO TIČAR

Takšen je torej odgovor Obrtnega podjetja Radio-televizijski servis v Ljubljani. Prepričani pa smo, da se naš bralec N. M. iz Ljubljane ne bo mogel strinjati — kot se tudi mi ne moremo — s takšnim pojmovanjem uslužnostne dejavnosti. Mislimo namreč, da bi v tako izjemnem primeru, ko bi moral lastnik prepeljati v delavnico celo omaro ali pa jo razdreti samo zaradi izrabljene gramofonske igle — vendarle lahko prodalo vložek, ali pa, kar bi bilo še veliko bolj prav, poslalo na dom strokovnjaka,

Iščemo otroške kroje

Opazila sem, da ste začeli posredovati odgovore o najrazličnejših zadevah oziroma problemih, s katerimi se vsak dan srečujemo. Zato sem sklenila, da vas tudi jaz povprašam za nasvet. Rada bi dobila kroje za moji štiri- in šestletni hčerki. Šivilje so namreč iz dneva v dan dražje in da bi jim dala šivati še za otroke, me pride predrago. Res, da se v konfekciji dobi še marsikaj lepega, toda naša konfekcija je še vedno predraga. Razen tega bi jim rada predelala tudi kaj iz starih oblek. Veliko sem že povpraševala po otroških krojih, pa jih ne morem nikjer dobiti.

JOŽICA J.,
Zalog pri Ljubljani

S podobnim vprašanjem se je v zadnjem času obrnilo na naše uredništvo več bralk. Zato smo povprašali na Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani. Povedali so, da se tudi pri njih oglašajo vedno več žene, ki sprašujejo

za otroške kroje in da jih za sedaj žal pri njih še nimajo.

Povpraševali smo tudi drugod, vendar nikjer ne delajo otroških krojev. Edino v upravi revije »Naša žena« smo imeli več sreče. Povedali so, da pri njih imajo otroške kroje raznih števil, pač tistih, ki jih prilagajo v krojnih polah reviji. In te kroje lahko dobi vsakdo pri njih.

Torej ostaja za sedaj edini »proizvajalec« tako iskanih otroških krojnih pol revija »Naša žena«. Ce pa se bo v prihodnjih dneh pojavil še kdo, ki izdeluje te kroje, bomo posredovali njegovo ponudbo.

Morda pa bo tako povečano povpraševanje po krojnih polah le dalo misliti tudi našim konfekcijskim podjetjem, da verjetno ni nekaj v redu z njihovo proizvodnjo. Konfekcijska podjetja imajo namreč, kot nam je znano, za okoli 15 milijard dinarjev zalog, na drugi strani pa žene še vedno šivajo za otroke same.

KADAR NI SLOGE

Tovariš urednik!

Ob decentralizaciji delavskega samoupravljanja in poslednjega uveljavljanja nagrajevanja po delovnem učinku nastaja problem plačevanja delavcev, ki so začasno razporejeni na drugo delovno mesto in jim je za ta čas treba plačati tarifno oz. obračunsko postavko prejšnjega delovnega mesta. Menim, da je člen 151, 2. in 3. odstavek Zakona o delovnih razmerjih v nasprotju z novim sistemom nagrajevanja po delovnem učinku. Zakon še vedno postavlja, da ima delavec, v kolikor je začasno razporejen na drugo delovno mesto z nižjim osebnim dohodkom, pravico in to

o delitvi osebnih dohodkov za redno delovno mesto (delo), če je to zanj ugodnejše.

Torej ne gre za obvezo plačevanja, ki naj bi jo imelo podjetje do prizadetega delavca, temveč za določilo o načinu, temveč za določilo o načinu, ki jim ni obetel posebnih perspektiv. Konkurenčna podjetja so tedaj namreč že začela ali celo zaključevala rekonstrukcijo. Ne glede na to so imela v rokah še en velik adut: ugodnejše naravne pogoje.

»PREMEŠČANJE IN NAGRAJEVANJE«

največ do treh mesecev, na osebni dohodek prejšnjega delovnega mesta.

Pri doslednem izvajanju načela, da plačamo vse po delu oziroma delovnem učinku, tedaj ni osnovne niti sredstev za plačilo večjih osebnih dohodkov, kot je opravljeno delo.

Ce smo že postavili načelo, da se vse plača po efektu dela, ne more biti odstopanja, ker s tem v principu rušimo osnovno načelo nagrajevanja po delu. Ce smo dosledno uresničili nagrajevanje po delovnem učinku, teoretično pa tudi praktično za plačilo teh »viškov« ni sredstev. Ako pri tem določimo vztrajamo, je nujno nekdo škodovan. Kdo naj tedaj plača te razlike in iz katerih sredstev?

JOŽE ROZMAN,
kadrovski sektor
Železarna Jesenice

Vprašanje je potrebno vsebinsko nekoliko popraviti. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list FLRJ št. 17 z dne 3. V. 1961) v členu 152 ne govori o »plačevanju delavcev, ki so začasno razporejeni na drugo delovno mesto«, marveč določa pravico delavca, ki je začasno razporejen na delovno mesto oziroma delo, ki ne ustreza njegovi strokovni izobrazbi, da se mu obračunava osebni dohodek po osnovi, ki mu je določena v pravilniku

STANE MARINIČ

Vsakomur v podjetju »Piranske soline« je zdaj jasno, da s predvideno rekonstrukcijo ne bodo mogli začeti, ker jim nihče ne more dati dveh in pol milijard dinarjev. Ta sredstva pa bi potrebovali, da bi nekatere od sečoveljskih solinah zgradili moderno tovarno soli. Prav tako vsak član kolektiva ve, da bo letošnji pridelek soli zaradi slabih vremenskih pogojev podpovprečno nizek. Pridobili bodo največ 5000 do 6000 ton, namesto 28.000 ton soli, kot so predvideli na začetku leta. Ker v podjetju predelujejo tudi uvoženo tuniško in egipčansko sol (tako delajo tudi ostale soline), s to dejavnostjo pokriva normalne stroške svojih solin in ustvarjajo nekaj presežka. Letošnjega poslovnega leta z izgubo torej ne bodo zaključili, čeprav se jim je nagrmadilo toliko težav, kot še nikoli.

Ce se ob vsem tem v podjetju ne bi dogajale še nekatere druge reči, bi mirne duše lahko zapisali, da sedanje razmere in perspektive »Piranskih solin« sploh niso zaskrbljujoče. Tako pa — presodite sami!

Pred dobrim letom so se tudi v »Piranskih solinah« odločili za rekonstrukcijo, kajti klasični način pridobivanja soli jim ni obetel posebnih perspektiv. Konkurenčna podjetja so tedaj namreč že začela ali celo zaključevala rekonstrukcijo. Ne glede na to so imela v rokah še en velik adut: ugodnejše naravne pogoje.

Tiste dni je prišel v podjetje nov direktor. Ne bomo se zmotili, če rečemo, da je živel samo za rekonstrukcijo. Ostale zadeve pa so po njegovi volji urejali njegovi najožji sodelavci.

V začetku letošnjega leta pa so člani delavskega sveta, upravnega odbora, osnovne organizacije ZK, pa tudi strokovni kolegi postali malo bolj »radovedni«. Njihov direktor je bil namreč malone nepretrgoma na službenih potovanjih. V podjetju so vedeli, da rekonstrukcija nalaga obilo opravil. Toda — radi bi vedeli, kaj je njihov direktor že naredil; kako potekajo priprave na rekonstrukcijo, kakšne so perspektive za sredstva itd. Skratka — radi bi dobili odgovore na vprašanja, ki jih je odgovorna oseba gospodarske organizacije na zahtevo n. pr. samoupravnih organov tudi dolžna dati.

Toda — daleč od tega! Direktor je posredoval le tiste informacije, ki so bile nujne in potrebne po njegovem osebnem mnenju. »Načelni« odgovori v zvezi z rekonstrukcijo pa pač

nikogar niso mogli zadovoljiti. Edini pa, ki je bil seznanjen tudi z vsemi podrobnostmi, je bil direktor. Skratka — bilo je nekako tako, kot da rekonstrukcija pomeni njegovo privatno zadevo, ne pa stvar vsega kolektiva.

Zaradi predvidene rekonstrukcije so v »Piranskih solinah« precej zastala prizadevanja za decentralizacijo samoupravljanja. Delavski svet je sicer že pred meseci sklenil, da je treba prirediti zbiranje dokumentacije, začetki zbiranja stroškov proizvodnje itd. Po sklepu delavskega sveta bi moral direktor podjetja na vsaki seji poročati ne le o tekočih proizvodnih uspehih in problemih, ampak še posebej o gibanju stroškov. Stimulacija za zniževanje stroškov naj bi namreč v prihodnje pomenila enega osnovnih elementov nagrajevanja v predvidenih ekonomskih enotah. Iz zapisnikov sej delavskega sveta ni razvidno, da bi direktor izpolnil dolžnost, katero mu je naložil delavski svet. Več kot jasno pa je, da direktor predstavlja izvršni organ delavskega sveta.

To, kar smo omenili in še nekaj podobnih »drobnjarij« je pripeljalo do tega, da so se direktor »Piranskih solin« in njegovi ožji sodelavci iz uprave podjetja začeli »prepirati«.

Toda — pri tem se ni zaustavilo. Ob zaključku zbiranja dokumentacije za investicijski program za gradnjo tovarne soli si je bilo potrebno tudi v praksi ogledati delovne takšne tovarne. Po sklepu delavskega sveta in upravnega odbora podjetja so na ogled te tovarne v Cabofrio v Braziliji odpotovali direktor in še dva strokovnjaka. Ko so po treh mesecih prišli nazaj, bi bilo razumljivo, da bodo o tem tudi poročali. Toda čeprav so se vrnili s poti (ki je »Piranske soline« veljala 3 milijone) ob koncu aprila, še zdaj nihče v podjetju ne ve, kaj so direktor in oba strokovnjaka videli v daljni Braziliji. Vedo le toliko, da sta oba strokovnjaka napisala svoji poročili že med 15 dnevno vožnjo z ladjo v domovino in da sta ti dve poro-

čili v direktorjevih rokah. Direktor pa že ves čas zatrjuje, da bo njegovo poročilo vsak čas gotovo in da bodo poslej vsi dobili odgovor na vse... Z nekaj redkimi besedami o vtisih iz Brazilije in iz omejenih tovarne, ki je edina svoje vrste na svetu, pa direktor ni povedal nič takega, česar v podjetju še ne bi vedeli.

Med direktorjevo odsotnostjo je seveda podjetje normalno poslovalo. Med drugim so v tem času sprejeli nov pravilnik o nagrajevanju solinarjev, spremenili so metodo ocenjevanja delovnih mest, izvolili so nov upravni odbor. Ko so tovariši iz vodstva podjetja hoteli poročati svojemu direktorju, kako in kaj so delali med njegovo odsotnostjo, jih ni hotel poslušati. Ozmerjal pa jih je, da so lenarili, da so počeli neumnosti. Takoj pa je spremenil svoje mnenje, ko so svetoje »grehe« (sestava upravnega odbora, nekatere zadeve v zvezi z nagrajevanjem) popravili tako, kot jim je on sam »predlagal«.

V to napeto vzdušje je treslo še najhujše: dokončno so izvedeli, da ne bodo dobili denarja za rekonstrukcijo. Kot vselej, če poskus ne uspe, je prišlo do očitaj, kdo je tega kriv. Ali direktor, ki je menda že od vsega začetka vedel, da ne bo denarja, pa je vseeno odpotoval še v Brazilijo. Ali samoupravni organi v podjetju, ki so direktorju vselej »dovolili«, da jih je prepiral. Ali pa je kriva piranska občina, ki je že od vsega začetka izražala pomisleke glede predvidene rekonstrukcije, čeprav je podjetje seveda želela, da bi uspelo... Ali pa je kriv še nekdo četrti, ali pa so krivi vsi in nihče. Torej — objektivne okolnosti?

Nedvomno lahko ugotovimo, da nam ne bi bilo treba pisati o takšnih notranjih odnosih v upravi »Piranskih solin« in tudi drugod, če bi bili v podjetjih ustvarjeni res tovariški in pristni stiki med proizvajalci, ki so zaposleni na teh delovnih mestih. V podjetju sicer priznava, da brez sedanjega

direktorja v tako kratkem času sploh ne bi zmogli zbrati celotne dokumentacije za rekonstrukcijo (zdaj bodo elaborate prodali nekemu drugemu podjetju). Toda v podjetju se delo odvija tudi na drugih področjih. Pred njimi so problemi v zvezi z normalno proizvodnjo in v zvezi s predelovanjem uvožene soli; gre torej za vprašanja v zvezi s perspektivo podjetja. O tem smotno nihče ne razglablja, ker preprovo za druge zadeve nikoli ne zmanjka. Potem je pred njim velika gospodarska in politična nujnost — decentralizacija samoupravljanja. Tudi o tem se zgolj »načelno« pogovarjajo, ker se glede konkretizacije načel zaradi direktorjevih osebnih mnenj enostavno ne morejo zediniti. Direktor pa jih naposled vedno »uspe« prepričati...
M. GOVEKAR

TEŽNJA ZA NEUPRAVILNIM PROFITARSTVOM NA KOPRSKEM

PRIDELOVALCI IN POTROŠNIKI OBTOŽUJEJO TRGOVINO

Preskrba s sadjem in zelenjavo je na območju obalnih občin Koper, Izola in Piran že dolgo rakasta rana potrošnje, vendar detaljisti, ki neomajno zastopajo svoj spekulantski koncept trgovanja, še vse do danes kljub javni kritiki niso spremenili odnosa do potrošnikov.

Gre predvsem za dvojce: založenost in izbira blaga po kakovostnih razredih je še danes problem obalne trgovine s sadjem in zelenjavo. V času poletne sezone je namreč povprečje števila turistov in počitniških domov takšno, da detaljisti nimajo nobenih skrbi, če bodo kljub visokim cenam in slabi izbiri sadja in zelenjavo prodali. V izvensezonskem času, ko je potrošnja tega blaga omejena pretežno na domače prebivalstvo, pa preživlja detalistična trgovina na koprskem obalnem območju prav zimsko spanje — seveda na račun neupravičeno ustvarjenega dobička v obdobju »zlatih« poletnih časov.

Ta sistem trgovanja je pravzaprav izhodišče za drugo obtožbo trgovine s sadjem in zelenjavo ob morju. Detaljisti namreč ustvarjajo celo 100 odstotkov in še večje razlike med odkupnimi in maloprodajnimi cenami. Nezadovolstvo je dvojno: med proizvajalci, ki za službo relativno mnogo manj kot zgolj posredniki njihovih proizvodov in so zato v sedanjem napadu na detaliste solinarni s potrošniki. Zal še tako žolčni očitki ne zaležejo mnogo. Zato ni čudno, da se je v takšnih pogojih razpasla nova vrsta trgovanja, tako imenovano cekarstvo. Proizvajalci, zasebniki seveda, hodijo od stanovanja do stanovanja in prodajajo sadje in solivje po znatno nižjih cenah kot trgovine. Toda potrošnja je enkrat večja kot pa je zmogljivost te drobne trgovine s cekarji.

Seveda tržnim inšpektorjem vsi ti pojavi niso neznan in povsod na tržnem inšpektoratu lahko postrežejo s podatki, da detaljisti omalovažujejo dogovore glede povprečne višine pribitka na odkupno ceno, ki ne pribitka na odkupno ceno, ki ne glede na družbene obveznosti nikjer ne bi smel presegati 20 odstotkov. Da te družbene obveznosti detaljistov niso pretrane, zagotavljajo tudi občinski ljudski odbori, kjer pravilno, da bi s povečanjem dajatev spodbudili trgovino na drobno do še večjega pribitka. Vse to do še večjega pribitka. Vse to kaže, da detaljisti stremijo samo za lastnim profitarstvom. Občinski ljudski odbor Koper je na primer predpisal tem podjetjem zgolj simbolično obveznost, ki ne presega 0,3 odstotka skupne realizacije. Torej je potemtakem zgrešena tudi sedanja politika občin oziroma je odločanje o tako rekoč monopolnih cenah popolnoma in samo v rokah detaljistov. Obljube predstavnikov občin, da bodo z ustreznimi ukrepi preprečili navijanje cen v škodo potrošnikov, pa so žal še danes samo obljube in ni čudno, da so potrošniki na Koprskem čedalje bolj glasno nezadovoljni.

B. CVENSKY

PRED POSVETOVANJEM O REKREACIJI IN ODDIHU CENTRALNEGA SVETA JUGOSLOVANSKIH SINDIKATOV

OB IZTEKU VIŠOKE SEZONE

V tem mesecu bo v Beogradu konferenca, ki jo sklicuje Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije. Dnevni red: rekreacija in oddih delovnega človeka. Na osnovi mnenj posameznih republiških sindikalnih svetov bo konferenca priporočila sindikalnim organizacijam sklepe, ki naj bi bili v bodoče osnova za nadaljnji razvoj že opredeljene zvrsti domačega turizma, tako imenovano: delavskega. Pred napovedanim posvetovanjem v Beogradu se je sestalo predsedstvo Stalne konference za oddih in rekreacijo pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije.

Sestanek je vodil predsednik konference tovariš Leopold Kresc. Že v uvodu je opozoril na načelno vprašanje, kakšno naj bo organizacijska shema bodoče, med seboj povezane dejavnosti sindikalnih organizacij na področju uveljavljanja rekreacije vseh zaposlenih ljudi.

Letošnje izkušnje povedo, da je vsekakor najprimernejša enotna organizacija s skupnim programom. Njena aktivnost se deli na dva dela: na delo komisij pri občinskih ljudskih

odborih, katerih dolžnost je, da pripravljajo ugodne pogoje za razvoj rekreativne dejavnosti. Sem sodi morebitno zbiranje ali združevanje sredstev, koordinacija gradenj, skrb za urejenost skupnih objektov (restavracijski centri, športna središča, skupinsko izletništvo in podobno) kot tudi razumno reševanje vprašanja različnih dajatev, taks in sploh nekaterih obveznosti, ki jih imajo domovni oddihi do skupnosti, na katere območju stoji.

Drugo pa so počitniške skupnosti, ki žive na terenu, točneje: v kraju, kjer ima sindikalna organizacija enega ali več podjetij svoje rekreativno središče. Naloga počitniške skupnosti je predvsem v tem, da dom, skupina domov z enotno preskrbo, s skupnimi objekti za razvedrilo, dobro gospodari. Skupnost se ukvarja z nabavo, vodi politiko stredbe, morebiti sodeluje s sosednimi gostinskimi ali hotelskimi obrati, urejuje doslednejše izkoriščanje prostih kapacitet v nesezonskem času, skratka: svoje poslovanje prilagaja ekonomski računici.

Praksa v nekaterih okrajih v Sloveniji je že potrdila primerne takšne organizacijske sheme. Na Gorenjskem, pa tudi ob slovenski obali, so občine že ustanovile komisije, katerih dejavnost je usmerjena po pro-

gramu Stalne konference. Na Gorenjskem sta po iniciativi takšnih komisij zrasla tako rekoč čez noč dva sodobno urejena campa: pri Radovljici in pri Podvinu. V Piranu pa je bila takšna komisija iniciator odločitve ljudskega odbora, da bo v najkrajšem času pripravil potrebne urbanistične načrte za lokacije, uredil določila okoli turističnih taks, predvsem pa vpeljal znošnejši način plačevanja komunalnih prispevkov.

Za druge oblike organizacijske podobe, ki naj se bavi z delavskim turizmom — razna društva, skupine, namensko opredeljene organizacije — se Stalna konferenca ne navdušuje.

Kot bo skrb ustanovljenih komisij pri občinah in nastajajočih počitniških skupnostih na terenu poglabljala svoj delovni program v interesu dočnega gospodarjenja, pa je bodoča naloga sindikalnih organizacij, da pritegnejo v krog te dejavnosti še druge, doslej več ali manj nezainteresirane službe v podjetju. S problemi rekreacije bi se morali prizadevneje ukvarjati gospodarstveniki, socialni, zlasti pa zdravstveni delavci v gospodarskih organizacijah. Naposled so tudi oni, ki oblikujejo ekonomiko poslovanja v domovih oddiha, saj jim mora biti razumljiv (analitično dokazan) morebiten porast produktivnosti v podjetju na račun boljše organiziranega letnega dopusta ali nedeljskega izleta. Enako imamo tu opravka z investicijami (regres, dotacija), ki se po svoje vračajo.

O teh stvareh je presojalo predsedstvo Stalne konference za oddih in rekreacijo; to so v kratkem povedana nekatera pomembnejša načelna stališča, ki jih bo uvrstila v dnevni red posvetovanja v Beogradu.

K. D.

RAZMIŠLJANJE O ISKRI Z VIDIKA MEDSEBOJNIH ODNOSOV

KONEC USPAVANJA NAD VELIKIMI PROIZVODNIMI USPEHI

(Nadaljevanje s 1. strani)
Postaja se malo zatem poročalo o — stavki! na podmožja in brigadirja, ki sta prva prenehala delati, in jo pripisala njuni prenapetosti ter ju temu primerno kaznovala. Je centralnem vodstvu podjetja vendarle postalo jasno, da delitve osebnih dohodkov ne sme samo urejati in so v takšnih primerih potrebne politične priprave, pomenki z ljudmi.

Naslednji osnutek pravilnika o delitvi osebnih dohodkov so sestavila vodstva ekonomskih enot skupaj s člani posebnih komisij in poskrbela, da so se delavci z delikatnimi spremembami seznanili in dobili vsa ustrezna pojasnila ter uveljavili pametne predloge.

Delavci v posameznih ekonomskih enotah tudi budneje pazijo, da operativno planski oddelek ne povzroča čakalnih ur z nepravčasno dostavo materiala. Nemažkrat je prej po deset ali celo več delavcev po celo uro brez dela, na si iz tega niso delali skrb. Zdaj, ko je njihov osebni dohodek odvisen od opravljenih proizvodnih ur oziroma od količine izdelkov, za nekaj dni prej opozarjajo disponente gospodarsko-tehnične službe, naj jim priskrbe material. S tem posredno silijo na službo, da svoje delo izboljšuje.

SINDIKAT SE JE ZNAŠEL

Marsikatera dosedanja pomankljivost v Iskri je vsaj v posredni zvezi s slabim sindikalnim delom. Dolga leta so sindikalni funkcionarji urejali predvsem socialna vprašanja življenjskega standarda, medtem ko do raznih perečih notranjih vprašanj in nepravilnih medsebojnih odnosov niso zavzeli stališč.

V sindikalnih vodstvih ekonomskih enot se stvari zdaj urejajo. Svoje delovne načrte so prilagodili potrebam sredstev, v kateri delujejo.

Zal za izvršni odbor sindikalne podružnice to ne velja. Namesto, da bi koordiniral razgibano delo sindikalnih podružnic po ekonomskih enotah, jim pomagal z nasveti ter dajal pobude za ekonomizacijo proizvodnje in popolno decentralizacijo gospodarjenja, zbira naročila za mopede, organizira obiske kulturnih prireditelj, razna športna tekmovanja, skratka opravlja le sekundarne naloge, ki bi jih lahko prepustil posameznim komisijam ali članom.

Se veliko je nalog, ki jih šibko sindikalno vodstvo ne bo moglo zadovoljivo izvesti, čeprav so za utrditev podjetja nadvse pomembne.

MARIOLA KOBAL

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Vojči. Tehnični urednik Janez Šuster. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-363 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

KOPRSKO:

Izmaličeno načelo »vsakemu po delu«

Tudi koprške zdravstvene ustanove so letos postale finančno samostojni zavodi. Kolektiva obeh bolnišnic — koprške in sežanske — sta se takoj po izvolitvi upravnih odborov začela pripravljati na novi način nagrajevanja po delu. Čeprav so v te priprave vložili nemalo truda, se je načelo »vsakemu po delu« precej izmaličilo. Točkovačni sistem, ki so ga izdelali, sicer pomeni napredek, vendar ne tak, kot bi pričakovali. Iz neupravičenega strahu so se namreč izognili vsem merilom, ki bi nagrajevala pridnost in prizadevnost posameznika. Točkovanje delovnega mesta samo skozi strokovnost, odgovornost, delovno dobo, težavnost delovnega mesta in posebne pogoje, pomeni namreč navsezadnje še vedno samo oceno delovnega mesta, ne pa nagrajevanje delavca po njegovi pridnosti.

Zanimivo je, da je prav med nižjimi zdravstvenimi delavci danes čutili največ razočaranja nad točkovačnimi sistemi in da si prav ti najbolj žele neposrednega nagrajevanja po delu. Res je, da je zdravstvo vsa leta doslej bilo neke ob strani in pri krajsajo za ves doseženi razvoj v novih družbenih odnosih kot ga je doživelo gospodarstvo. Vendar menim, da bi zdaj kolektivni zdravstveni ustanovi, ko so postali upravljavci, lahko uporabili nekatero izkušnje v nagrajevanju z drugih področij. Videti je, da je največ pobudnikov za točkovačni sistem prav med zdravstvenimi strokovnjaki. Kriteriji kot so strokovnost, težavnost delovnega mesta, odgovornost itd., pa so precej tuji človeku proizvodnega mesta, obilice dela, vloženega v točkovačne sisteme, niti velikih naporov in dobre volje, s katero so zdravstveni delavci na Koprskem začeli, ugotavljamo pa, da bi bil lahko novi način nagrajevanja naprednejši. Najbrž bo kar držalo, da je manjkalo poguma v vrhovih.

B. Cvensky

meni, da bo Škofja Loka dve leti brez novih stanovanj, kar bo nedvomno imelo svoje posledice.

M. O.

LESNO INDUSTRIJSKI
KOMBINAT ŠOSTANJ:
Tri samostojne EE

Tudi to šostanjsko podjetje je preseglo plan za 4,8 %. To je predvsem rezultat povečanja storilnosti in novega načina nagrajevanja po ekonomskih enotah. Predvidevajo, da bodo do konca leta postale tri ekonomske enote popolnoma samostojne.

TRBOVLJE:

Predvsem embalaža
iz valovite lepenke

Ceprav obstaja Zavod za zaplovanje invalidnih in drugih oseb TIKa v Trbovljah sele poličeno leto, pa je zlasti v letošnjem prvem polletju dosegel pomembne delovne uspehe. Kljub težavam so ustvarili v prvih šestih mesecih 16 milijonov dinarjev prometa ali 2 milijona več, kakor lani skozi vse leto. Osnovna dejavnost podjetja je izdelovanje kartonaze iz valovite lepenke, diskovin za industrijske obrabice in pekatov. Zdaj imajo redne odjemalce za embalažo v Steklarni Hračnik, Mehanični Trbovlje in Tovarni elektroporcelana na Izlakah nad Zavrjem. Razumajo pa, da se bo zdaj zanimanje za embalažo še povečalo s prejetjem zveznega zakona, da je treba vse izdelke pakirati v embalažo iz valovite lepenke.

(k)

RIBNICA:

9400 izgubljenih
delovnih dni

Nedavna skupščina podružnice Zavoda za socialno zavarovanje v Ribnici na Dolenjskem je pokazala, da je bilo kljub prizadevanjem

hodek podjetij. V splošnem je opaziti boljše rezultate v tistih gospodarskih organizacijah, kjer so pravočasno prešli na decentralizacijo samoupravljanja in ekonomske enote. Lep primer za to so Splošno gradbeno podjetje Primorje iz Ajdovščine, Tovarna cementa in salomita Anhovo ter Rudnik živega srebra v Idriji. V vseh teh podjetjih opazimo konstantno rast proizvodnje in zboljšanje procesa ter znižanje stroškov v primerjavi z drugimi sorodnimi podjetji. Z dobrim kadrom so v omenjenih gospodarskih or-

Vsaki dan oziroma vsakonočni prizor na ljubljanskem trgu. Branjeveke kar tako pričakajo jutro. Zda se gre, pravilo, toda kaj bo, ko bo hladno? Sicer pa so se sedaj noči dovolj hladne, toda drugega prostora ni...

ganizacijah tudi pravočasno začeli nekatero probleme — predvsem v zvezi s tržiščem — ter jih uspeli premagati. V Anahovem so na primer ob nevarnosti, da bi nekateri njihovi salonniti proizvođači ostali v skladišču, preusmerili proizvodnjo.

Analize poudarjajo, da bodo morale gospodarske organizacije v prihodnje posvetiti vso skrb komercialni službi. Do nedavnega so namreč vsi njihovi proizvođači našli pot na tržišče. Zato podjetja niso razvijala komercialne službe, kar se jim sedaj že maščuje. Celo tako velika organizacija, kot je novogoriška Tovarna pohištva, nima urejene komercialne. Pravzaprav pa komercialne, ki bi stalno spremljala domače in tuje tržišče ter bila pobudnik za razvijanje rentabilne proizvodnje, nima niti ena gospodarska organizacija v okraju.

L. K.

»TEHNIK« ŠKOFJA LOKA:

Dve leti nobenih
stanovanj?

V letošnjem prvem polletju je gradbeno podjetje »Tehnik« iz Škofje Loke doseglo v gospodarstvu zelo dobre rezultate. Letni plan so dosegli s 56 %, z višjo produktivnostjo in bolj-šim gospodarjenjem pa so dosegli tudi visok čisti dohodek, ki je za 38 % višji od lanskega. Kljub temu pa so v precejšnjih finančnih težavah. V petih mesečnih obdobjih morajo vrniti 60 milijonov dinarjev kreditov, ki so jih doslej dobivali na podlagi sklenjenih pogodb za prevzeta dela. Namesto kreditov naj bi podjetje prešlo na avanse. Te pa za že začeta dela ne bo dobilo, kajti investitorji dolgujejo podjetju za 140 milijonov dinarjev neplačanih situacij. Od teh dolgujejo stanovanjski skladi 60 milijonov, republiški in okrajni investicijski sklad 59 milijonov dinarjev, podjetja 12 milijonov in proračun 6 milijonov. Prav zaradi teh dolgov podjetje ne more prevzeti kakršnih koli novih del, če zanje ne dobi avansa. Tako letos v Škofji Loki sploh niso začeli z gradnjo temeljev za nova stanovanja, simptome sredstev stanovanjskega sklada pa kaže, da s tovrstno gradnjo v Loka tudi ne bo mogoče začeti pred drugim polletjem prihodnjega leta. To po-

Nadurno delo

S. A.: Ali sem upravičena do plačila nadurnega dela, ki sem ga opravila po nalogu direktorja, podjetje pa mi nadurno delo ne plača?

ODGOVOR: Po 132. členu zakona o delovnih razmerjih gre delavcu za nadurno osebnih dohodkov po osnovah, ki jih določa pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, povečan za 50 %, kolikor ni v pravilniku določen večji odstotek. Na podlagi tega ste upravičeni do osebnega dohodka za nadurno delo.

Pravica do dobička

S. A., JEZERSKO: S podjetjem sem bila v rednem delovnem razmerju od 1. 6. 1953 do 31. 7. 1961, ko je prenehalo po moji odpovedi. Ob izplačilu osebnega dohodka za julij je podjetje izplačalo vsem delavcem tudi dobiček, razen meni, ker je upravni odbor sprejel sklep, da dobiček ne pripada tistim delavcem, ki jim je prenehalo delovno razmerje v glavni sezoni. Ali sem upravičena do dobička?

ODGOVOR: Po 187. členu zakona o delovnih razmerjih mora gospodarska organizacija v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov (tj. sedaj tarifni pravilnik) naprej določiti osnove in merila, po katerih se ugotavlja delež delavca pri delitvi sredstev, namenjenih za osebne dohodke. Iz Vašega pisma je sklenjeno, da ste po pravilniku o delitvi osebnega dohodka vašega podjetja upravičeni tudi do tistega dela osebnega dohodka, ki ga je podjetje izplačalo poleg osebnega dohodka za julij. O Vaši pravici se še prepricajte z vpogledom pravilnika o delitvi osebnega dohodka.

Sklen upravnega odbora, da se ne izplača ta del osebnega dohodka tistim delavcem, ki so na zakonit način prekinili delovno razmerje, je nezakonit. Po 328. členu ZDR delavski svet predpisuje pravilnik o delitvi osebnega dohodka. Njegov organ ne more spreminjati predpisov višjega organa. Sklep upravnega odbora ima značaj spremembe pravilnika o de-

RADOVLJICA:

Republiški festival
kmetijskega strojništva

V Poljčah pri Radovljici so v nedeljo zaključili šesti republiški festival kmetijskega strojništva. Udeležilo se ga je okoli 50 tekmovalcev s 70 različnimi kmetijskimi stroji. V soboto so se na velikem zemljišču ob letališču v Lescah pomerili v sodobni obdelavi zemlje. Tekmovali so v globokem oranju, spretnosti vožnji, strniščnem oranju in teoretičnem znanju. Tekmovanja so se udeležili tudi mladinci in pionirji, med njimi 6-letni Joško Horvat iz Rakičana pri Murski Soboti.

Med člani je zmagala ekipa okraja Kranj, med mladinci je bila prva ekipa Celja, pionirji pa so tekmovali samo posamezno. Med člani posamezniki je bil najboljši Janez Kranjc (Kranj), med mladinci Vlado Poljšek (Celje), med pionirji pa Ivan Kožuh (Ljubljana). Sestletni Joško Horvat, ki še ne zna brati niti pisati, je zasedel deveto mesto.

N. B.

AVTOSERVIS LITJA:

Novi prostori

Medtem ko je pred petimi leti ustanovljeno podjetje Kovinsko-mehanična delavnica ustvarila z devetimi zaposlenimi 8 milijonov dinarjev prometa, je lani Avtoservis, naslednik te delavnice, z 18 zaposlenimi že ustvaril 32 milijonov dinarjev. Ker je imelo podjetje doslej le 173 m² delovnih prostorov, so se odločili za gradnjo novih prostorov, tako da bi skupno imeli še enkrat več delovne površine.

(k)

SMARTNO

Spomenik padlim Bricem

Na Balah nad Smartnim bodo 17. septembra odkrili spomenik padlim Bricem. Spomenik je skoraj 22 metrov visok ter ima obliko razglednega stolpa. Odkritje bo združeno z velikim partizanskim taborom, na katerem pričakujejo okoli 15.000 ljudi z območja okraja in iz drugih krajev Slovenije. Nastopilo bo tudi okoli 20 pevcev ter godbi na pihala iz Idrije in anahovske cementarne.

L. K.

KOČEVSKO:

Vseposod proslave

Ceprav so prebivalci občin Kočevje, Grosuplje in Ribnica proslavili 20-letnico vstaje že z večjimi prireditvami, imajo na sporedu še nekatere proslave in prireditve. Tako se bodo 9. in 10. septembra zbrali na Križah nad Lučami in na fliovi gori. Na Križah bodo odkrili spominsko obeležje, na fliovi gori pa preurejajo pokopališče in grobnico padlim.

V Ribnici bodo proslavili 20-letnico ustanovitve prve partizanske ribniške čete 10. septembra z odkritjem spominske plošče na Travnici gori, to je na kraju, kjer so julija 1941 ustanovili to četo. Prebivalci kočevske občine pa bodo proslavili prihodnjo nedeljo 20-letnico vstaje z odkritjem spomenika v Dragi pri Loškem potoku.

V. D.

PO KATEREM ČLENU

Na vprašanja odgovarja Služba pravne pomoči pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4/I (soba 17-13). Tam dobite lahko tudi podrobnejša pojasnila o uveljavitvi in zaščiti pravic iz delovnega, pokojninskega in invalidskega prava.

litvi osebnega dohodka. Tudi za spremembe in dopolnitve predpisov je zakon enak postopek kot za sam pravilnik. Pravico do plačila osebnega dohodka osebnega dohodka lahko uveljavljate po postopku, ki je predpisan v XI. poglavju ZDR.

Nočno delo

VRATARJI, MURSKA SOBOTA: Na delovnem mestu vratarja smo zaposleni trije delavci in delam v izmenjavi vse dneve v mesecu. Kakšen osebnih dohodek nam pripada za nočno delo, za delo na dan tedenskega počitka in na dan državnega praznika?

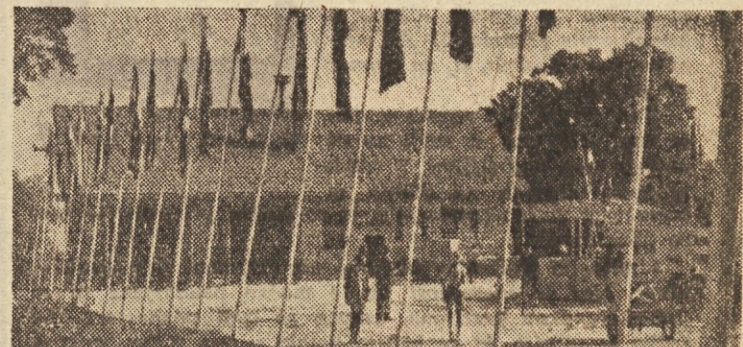
ODGOVOR: Za nočno delo, kot je določeno po 172. členu zakona o delovnih razmerjih, se šteje delo med 22. uro in 5. uro naslednjega dne. Po 176. členu istega zakona se osebnih dohodek delavca po osnovah, ki so določene v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov, poveča za vsako uro nočnega dela za 15 %, v kolikor ni v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov določen večji odstotek.

Osebnih dohodek po osnovah iz pravilnika o delitvi osebnih dohodkov za delo na dan tedenskega počitka se poveča za 50 %, če v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov ni določen večji odstotek (214. člen zakona o delovnih razmerjih), kar je enako osebnemu dohodku za nadurno delo.

Po 228. členu zakona o delovnih razmerjih ima delavec za državne praznike, ko se ne dela, pravico do nadomestila, ki je enako povprečnemu dnevnomu osebnemu dohodku, ki mu gre za delo v mesecu, v katerem zaradi državnega praznika ni delal. Pri računanju povprečnega osebnega dohodka se ne upošteva povečanje osebnega dohodka za nadurno delo in za delo ob dnevih tedenskega počitka in ob državnih praznikih za 50 %, oziroma za odstotek, ki je določen v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov. Po 229. členu istega zakona pa ima delavec, ki zaradi izjemne potrebe po nalogu organizacije dela na državnih praznikih, poleg nadomestila iz 228. člena tega zakona tudi pravico do osebnega dohodka za opravljeno delo. Osebnih dohodkov po osnovah iz pravilnika o delitvi osebnih dohodkov se za delo na državnih praznik poveča za 50 %, če ni v pravilniku določen večji odstotek. To pomeni, da ima delavec, ki dela na državnih praznikih pravico do 100 % nadomestila za redni delovni čas in še do osebnega dohodka za opravljeno delo, povečanega za 50 %.

»Dobra kapljica«, ugotavljajo obiskovalci Mednarodnega vinskega sejma v Ljubljani

Preteklo nedeljo so člani gasilskega društva Ljubljana-Trnovo doživeli nemajhno svečanost: prisostvovali so otvoritvi svojega novega doma, na katerega so lahko, čeprav je majhen in skromen, upravičeno ponosni, saj je v pravem pomenu besede plod njihovega dela in prizadevanj

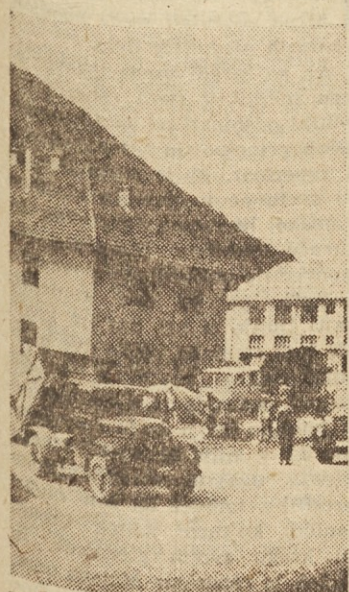
Končno vendarle tudi motel v Kranjski gori

Kranjčanom se je le izpolnila že dolgoletna želja — dobili so novo moderno kino dvorano (slika zgoraj) pa še konfekcijsko trgovino (sl. spodaj)

Pravilo, da bo novo poštno poslopje na Novem trgu v Novem mestu gotovo že letos. Najbolj veseli pa bodo Dolenjci tega, da bodo v tem posloplu dobili tudi avtomatsko telefonsko centralo. Delavci Tagrada iz Ljubljane so v teh dneh namreč že položili telefonski kabel.

V Seški dolini so začeli s prepo-trebnimi deli — asfaltiranjem ceste do Zelenikov. Na sliki: asfaltiranje v Česnjici

GORIŠKA:

Nujno: dobre
komercialne službe

Gospodarstveniki goriškega okraja so na pobudo političnih organizacij obiskali okoli 20 podjetij v okraju ter pripravili temeljito analizo o problemih ob uveljavljanju novih gospodarskih odnosov. Ugotovili so, da je novi gospodarski sistem sprostil notranje sile v številnih kolektivih. Večja gmošna zainteresiranost je povečala proizvodna prizadevanja, ki so imela neposreden učinek na do-

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Imitacija življenja«

Ganljive zgodbe so od nekdaj donosna reč — pa naj gre za pripovedna, dramska, operna ali filmska dela. Kdo bi premeril in prebrodil veletoke solza, ki jih je povzročila na primer »Dama s kamelijami« (Traviata)? Ali njeni moderni nasledniki, na primer »V vrtincu«?

Vendar sta obe navedeni deli še med boljšimi, v svoji zvrsti pa celo med najboljšimi. V takih zgodbah, dramah ali filmih je čustvenost močno poudarjena in so čustva pretirana — niso pa ponarejena.

»Imitacija življenja« moramo uvrstiti med tiste ganljive filme, kjer je čustvenost ne le močno poudarjena in so čustva junakov pretirana, ampak so tudi ponarejena. Le redko je sočutje, ki ga kažejo junaki v tem filmu, pristno, le nekaj prizorov zgrabi človeka zares za srce — večji del filma draži le solzne mešičke na zelo primitiven način, s ponarejeno čustvenostjo.

Lana Turner je bila vedno bolj lepa kot dobra igralka — tokrat pa igra prav bedno slabo. Da so skoraj vse druge vloge boljše, nekatere kar dobro zasedene, žal ne more spremeniti sodbe: »Imitacija življenja« je res le slaba ponaredba, slaba imitacija življenja.

Jože Javoršek:

»Obsedena tehcnica«

Roman Jožeta Javorška, Obsedena tehcnica, ki ga je izdala koprsko založba Lipa, je glede na tematiko obravnavane snovi tako splošen, da bi se lahko dogajal kjerkoli v današnjem svetu. Sicer je avtor dejanje lokaliziral na Ljubljano, vendar okolje in čas kaj malo vplivata na osebe v romanu, ker opisuje pisatelj izključno notranji svet svojih junakov, z zapletenimi medsebojnimi ljubezenskimi odnosi.

Zgodba sama je v bistvu preprosta. Ljubezenski trikot, ki ga dopolnjuje še četrta oseba. V zakon inženirja Kvasa in njegove žene Pie se vmeša Kvasov najboljši prijatelj Grad. Ta skuša z vsemi sredstvi zapeljati prijateljevo ženo, zaradi občutka krivde in nepoštenosti pa potem sam izbere pokoro, ki naj bi ga očistila in spet uravnovesila njegovo življenje. Isto željo po žrtvovanju na račun lastne sreče pokaže tudi Kvas. Čeprav pisatelj s spretnim fabuliranjem in psihološkimi orisi, povezovanjem sedanjosti s preteklostjo skuša do potankosti orisati značaje ter pojasnjevati vse vzroke, ki vodijo junake in njihova dejanja so ti vzroki prevečkrat nejasni, nlogični, odločitve so samo navidezno utemeljene, v resnici pa le plod do neverjetnosti zapletene in nestvarne čustvene notranjosti teh izrazito intelektualističnih in razmišljajočih likov. Skozi ves roman se čuti poudarjena potreba po očiščenju samega sebe, potreba po iskanju človeka v sebi, človeka, ki bi najbolje ustrežal zamisljenim principom pravilnosti, koristnosti in resnice. Ta potreba pa potem v spopadu z nemočjo zintelektualiziranega čustve nega sveta ustvarjajočih oseb pripelje kljub vsemu samo do kompromisa, ki potem dalje uravnava njihovo življenje. Da pa je ta svet Javorškovih junakov če ne vedno prepričljivo resničen, a prav gotovo po svoje zanimiv, gre zasluga avtorjevi plastični pripovedi, originalnemu načinu pripovedovanja, ko eno in isto zgodbo spoznamo z zornega kota več ljudi, izredno živahnemu in lepemu jeziku, dobrim psihološkim orisom ter bogati fabuli.

NALEZLJIVI OPTIMIZEM

Sicer suhi in vroči avgustovski dnevi, ki podnevi s svojo neusmiljeno prieko mrtvijo mesto in polnijo obrežje Savinje, tudi s svojim mrakom in večernim hladom še ne oživljajo ploščadi pred Celjskim gledališčem. In vendar so ti dnevi že pravi znanilci nove gledališke sezone. Za zaklenjenimi vrati, ki vodijo v gledališko avlo, mimo gledališkega vratarja, za odrom in na odru, za spuščanimi zavesami v prijetno hladni sobi gledališke uprave, se je začela porajati nova sezona. Priprave na delo, študij, nove ideje, snovanja. Malo časa preostaja gledališkemu kolektivu do otvoritvene predstave, premiere »Heroike« Vinka Strgarja v Velenju.

V Velenju, ste rekli? Otvoritevna predstava izven domače gledališke hiše?

Potem poslušaj. Se pred pol ure si stala na ploščadi pred gledališčem in znova ogledovala monumentalni spomenik Revoluciji, delo prav večeraj tragično premignulega mladega kiparja Savinška. In potem si se še vedno obirala, si ogledala gledališko okno, lepke, ker si se bala vstopiti v gledališče, bala kratkega in odrezavega stavka: res je, ekonomika in gledališče, to letos res ne obeta nič dobrega. Tako mi je še več-

zato jih gledališniki niso mogli obiskati na domačem odru. Doma pri njih je dvorana majhna. Vedno je polna, kadar pridejo Celjani. Celjani — to je za njih pojem lepega večera. Že dve leti ima Slovensko ljudsko gledališče v Vojniku abonma. Imeli ga bodo tudi letos. A kadar je vaški oder le premajhen, takrat jih oni iz teatra s svojim avtobusom prepeljejo kar k sebi v Celje. Trikrat pride avtobus ponje, medtem ko se oni zbirajo v domači gostilni. In potem v Celju — tu je

gledališče, je v njih velika mera sicer res že bolj redkega gledališkega idealizma.

Zdaj razumem, zakaj bo otvoritvena predstava nove sezone v Velenju in ne v Celju. Zdaj tudi razumem, zakaj se je tisto dopoldne pritihoval tudi vame ta čudoviti optimizem celjskih gledališnikov.

Letos predvidenih 30 % lastnih dohodkov

Ne, pri nas se ne bojimo novih ekonomskih meril za usluge našega gledališča, pravijo, saj je za sedaj povpraševanje še vedno mnogo večje, kot je lahko naša ponudba. Kako čudno se slišijo takšne ekonomske formulacije, kadar govorijo o gledališču, pa vendar so potrebne.

Gledališče, ki je edino izmed vseh celjskih kulturnih ustanov

Moralnemu se je pridružil tudi gmotno priznanje

Spominjam se, da se je še lani kolektiv celjskega gledališča bal obsežnosti svojega dela zaradi malostevilnosti igralcev. Ali bodo zmogli ta tempo, so se spraševali. To ni več problem, odgovarjajo danes. Čeprav šteje ansambel komaj sedemnajst igralcev in imajo trenutno samo štiri igralke, gostujejo pri njih mladi ljudje z Akademije in z njimi si kar pomagajo. Uvedli pa so letos tudi izplačilo za nadnormno delo, nagrajevanje po delu. Obsežnost njihovega dela se kaže v tem, da so povprečno sezonsko normo 80 predstav izpolnili skoraj vsi že letos januarja. Izplačilo za nadnormno delo pa je bilo letos v povprečju 35.000 din. Dodatek za nadnormne predstave se ceni po težavnosti vloge in je znašal od 500—1200 din v minuli sezoni, letos pa bodo ta razpon dvignili na 1600 din. Pravijo, da so ljudje zdaj zadovoljni, kajti rezultat njihovega dela, ki jim je doslej dajal le moralno oporo, jim izkazuje zdaj tudi gmotno.

Tudi razprava o možnosti uvedbe statusa svobodnega poklica — odrskega umetnika, ki je bila zlasti v Ljubljani zelo živahna in ki je zdaj izražena v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem zavarovanju, ki med upravičenci v statusu svobodnega poklica navaja tudi odrskega umetnika, je postala za kratek hip predmet našega razgovora. A le za kratek čas, kajti tu so Celjani skeptični. To, kar sem slišala, verjamem, a ni prijetno. Specifično poslanstvo stalno gostujočega gledališča ni vablivo za umetnike iz Ljubljane. Saj v Celjsko gledališko hišo bi še prišli, a zunaj po vaseh, z avtobusom, v vsakem vremenu — ne. Tudi repertoarna politika gledališča ne bi mogla biti zasnovana sezonsko, temveč le mesečno. Kako vskladiti gostovanje nekoga iz drugega mesta pri predstavah iste uprizaritve, če je igralec mesec dni na razpolago, a naslednji ga že čaka delo morda v drugem gledališču, na televiziji, pri filmu, radiu. To so resni pomisleki, a vendarle bo treba razmisliti o tem, kje so meje tudi za nadnormno delo stalno nastopajočega igralca, da ne bi trpela kvaliteta predstav.

Repertoar — brez odstopov

Od živega, nlastičnega pogovora, tako rekoč od spominov in vtisov s posameznih predstav na terenu, se je naš razgovor preko suhih, a zagnanih števil in ekonomskih pokazateljev privrnil do repertoara. V resnici smo z njim naš razgovor začeli, a jaz sem ga namenoma prihranila za konec, da bi ga zaledati sredi pogovora, v katerih gledališče dela.

Ali so zaradi vsega izgovornega morali v svoji repertoarni politiki odstopati od svojih umetniških principov in težen? Okvirni repertoar, ki je sestavljen iz del svetovne in domače klasične dramske literature, svetovne in domače sodobne literature, ki napoveduje obljubljeno slovensko noviteto, pa še dve komediji (kajti ljudje si pri nas na sredo žele tudi smejati), pa še dve mladinski deli — govori o tem, da njegovi sestavljavci niso pozabili na publiko, ki ji bodo spregovorili, da v njih ni snobističnega hotenja ugajati ozkemu krogu »presitih«, temveč da žele nuditi resnični kulturni užitek širokega krogu svojih gledalcev. In kakšen je repertoar Malega odra, s katerim lahko zaradi majhne komorne zasedbe gostujejo tudi tam, kjer večje gledališke predstave ne bi mogli dati? Poleg uprizaritve Djokovićeve »Ljubeznika«, ki je letos zaradi velikega uspeha že drugo sezono tudi na repertoarju beogradskega »Ateljeja 212«, in Kozakove »Afer«, bosta zanimivi dve eksperimentalni krstni uprizaritvi: Javorška — monolog in dialogi iz Shakespeareovih del pod naslovom »Iz take smo snovi kot sanje« in Zmajeva — Cankarjeva »Mati«.

Ko sem to napisala, se je avgust nagnil k septembru — septembra pa se bodo misli in načrti celjskih gledališnikov zopet začeli uresničevati.

SONJA GASPERŠIČ

Prvič s šolsko knjigo

raj dejal kolega, gledališnik iz Ljubljane.

A zdaj poslušaj, tvoja bojazen in skepsa onega mladega igralca sta se razpršili v živahnem pripovedovanju režiserja Gombača in upravnika gledališča Fedorja Građišnika. Zdaj se v cigaretnem dimu pred teboj, ob poslušanju rišejo podobe, oživljajo v tvoji predstavi, postajajo vse bolj plastične, resnične.

Novi prijatelji

V avditorij Celjskega gledališča vstopajo tiho, skoraj nekam pobožno, kot v cerkev, možje v plaščih, s klobuki in rokavi, žene v rutah. To so abonenti iz Vojnika, preprosti kmečki ljudje. Danes je zanje velika predstava,

zanje res pravo gledališko doživetje. V pravi dvorani, z velikega odra, s toliko lučmi... A tudi za gledališnike je to svojevrstno doživetje. In občutek, da so dobili zopet nove prijatelje.

Če za katero gledališče na Slovenskem velja, da je med ljudmi resnično popularno, potem je to gotovo Celjsko gledališče. V minuli sezoni so mimo devetih abonmajev za Celjane imeli, in imeli jih bodo tudi letos, redne abonmaje kar v osmih krajih, pa še dva v novem trboveljskem kulturnem domu, čeprav stoji onkraj meje njihovega okraja. Pa saj si njihovega gostovanja žele tudi mnogi kraji iz mariborskega okraja. Iz Radeč in Laškega sami prepeljejo gledalce s svojim avtobusom v Celje. Mimogrede, na ta avtobus in okrajni ljudski odbor, ki jim ga je kupil, so celjski gledališniki zelo ponosni. In zdaj ko imajo avtobus, odhajajo tudi v Šmarje, kjer nimajo dvorane, a oni zaigrajo tudi v malo večji sobi za veselice tudi pred štiri sto gledalci, čeprav domačini zatrdno vedo, da v sobo ne gre več kot dve sto ljudi. Prav tako v Šmartnem v Rožni dolini...

Najlepše so tiste predstave, ki so izven, doma in na podeželju, tu je zbrana najhvalnejša publika, pravijo. Je že tako, da abonma ni isto, kot če se za predstavo odločiš sam, takrat ko si razpoložen, ko bi želel, a ne moreš iti. Ta grenka resnica velja prav tako za ljubljanske abonente gledališč. Koliko pikrih si n. pr. že lahko slišal na račun hladne ljubljanske premierske publike!

Celjani so obiskali v minuli sezoni štirinajst krajev. Pridobivajo si novo publiko, vedno več kolektivov in krajev si želi njihovega stalnega ali občasnega obiska, pred gradnjo novih domov se ljudje posvetujejo tudi z njimi, kajti radi bi, da bi lahko gledališniki pošteno odigrali kadar jih obiščejo — vse to pa je močna moralna opora njihovemu delu. Kljub temu, da zelo trezno in tudi gospodarno gledajo na

Tokrat brez optimizma

Za vstopnico pri predstavi v Velenju je bil doslej družbeni prispevek 600 dinarjev. Seveda bo drugače, če dodatnih sredstev iz okrajnega proračuna ne bo več. Takrat bo naročnika, občino ali podjetje stal sedež n. pr. v velenjski dvorani 1000—1200 dinarjev (v tem je vračunan seveda tudi prispevek gledalca). Po bežnem računu bi bilo torej potrebno za eno predstavo v tej dvorani skoraj četr milijona dinarjev. Stevilke so visoke, zaprejo ti dih. Dvorane bodo ostale prazne, česar se Celjani danes ne boje, a Velenjčani, pač. Prav imajo Celjani, ki pravijo, da je v okrajnem merilu prav rezultat njihovega dela tisti, ki prepriča, da je denar za to potreben. A teže bo na občini, kjer ni odločujoča samo stopnja kulturne osveščenosti upravljalcev komunalnih sredstev, marveč prav njihova konkretna odločitev ali denar za novo šolo, adaptacijo kulturnega doma ali... za gledališke predstave. Tam je mnogo težje presojeti, katera investicija v kulturo občanov je nujnejša.

Novi konjski hlevi

Po nekaterih, sicer še ne v celoti potrjenih vesteh pripravljajo jugoslovanska distribucijska podjetja v prihodnji sezoni pravočasno invazijo kavbojev na domače kinematografske dvorane. Z revoluciji vseh kalibrov in na konjih najrazličnejših pasem naj bi po teh vesteh pridrveli k nam že čez nekaj tednov.

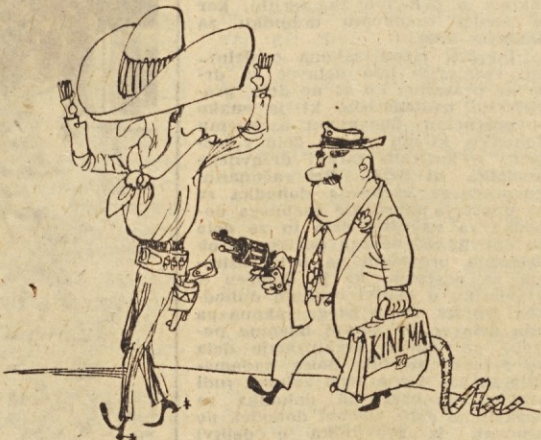
Iz dobro obveščenih krogov, ki pravzaprav »žive ali životarijo« od jugoslovanskih distribucijskih podjetij, se je tudi izvedelo, da gre pri tej invaziji za do dobra pripravljeno in velikopotezno akcijo. Kot dokaze, kolikšen obseg naj bi imela invazija kavbojev, navajajo tri informirani ljudje najrazličnejše podatke, podkrepjene z dokaj točnimi številkami. Tako je na primer samo sarajevsko distribucijsko podjetje Kinema med sedemnajstimi ali pa recimo dvajsetimi filmi, kolikor jih bo v prihodnji sezoni poslalo v naše kinematografske dvorane, nakupilo kar devet kavbojev.

Čeprav druga distribucijska podjetja ne pripravljajo invazije kavbojev v tolikšnem obsegu kot sarajevsko podjetje Kinema, pa nekateri upravniki naših kinematografov zatrjujejo, da bo le-ta vendarle takšna, da bodo kinematografske dvorane skozi vso prihodnjo sezono »zauđarjale po konjih«.

Kaj je pravzaprav ozadje tej invaziji kavbojev, sicer še ni v celoti znano. Vendar vsi nezainteresirani komentatorji domnevajo, da je do nje prišlo pravzaprav samo zaradi tega, ker se hočejo distribucijska podjetja vendarle že enkrat greti na soncu čistega komercializma. Ti kome-

tatorji tudi napovedujejo, da bo takšna odločitev distributerjev skoraj zagotovo še povečala napetost v kulturi in sprožila v časopisju hladno vojno.

Kako pa preprečiti bližajočo se krizo, so mnemja kaj deljena. Tako se nekateri ogrevajo

za pogajanja, drugi spet za bolj radikalne ukrepe. Toda naj že bo tako ali drugače, zgolj hladna vojna ne bo preprečila invazije kavbojev na naše kinematografske dvorane.

SPIK

Nočni sestanek v krojačnici

Leta 1941 je precej članov Partije v Ljubljani delalo na raznih področjih in v raznih organizacijah. Trudili so se za ustanovitev in okrepitev Osvobodilne fronte. Ena izmed njihovih prvih partijskih nalog je bila organizacija »mreže kana-

šele zjutraj, na pol zmrznjen. Naslednji dan smo zvedeli, da so Italijani iskali našo radijsko postajo, ki smo jo imenovali »Kričac«. »Kričac« je imel javne oddaje, v katerih je pozival ljudstvo na boj proti okupatorju. Italijani ga sploh niso

RAZŠIRITEV CENTRALNE TEHNIKE

Konec 1941, leta je Dušan Kraigher odšel iz Ljubljane. Zvedel sem, da je odšel organizirati na Štajersko, ki so jo okupirali Nemci. Centralno tehniko. Odtlej so me določili, da razširjam Centralno tehniko in jo krepim. Le-ta je bila že močna organizacija, ki je imela naloge skrbeti za vse tehnične in materialne pogoje za neovirano delo ilegalnih aktivistov, za pripravo potrebnega gradiva, za oskrbo enot in ljudi s hrano, za organizacijo zvez, namestitvev, tiskanja in prevoza materiala, skrbeti za nabavo dokumentov, izgradnjo skladišč, bunkerjev itd. Vse to je delal aktiv preverjenih in predanih komunistov, ki je mogel izvrševati komplicirane naloge, zahvaljujoč široki organizirani mreži sodelavcev in s pomočjo skoraj vseh meščanov Ljubljane.

NOČNI SESTANEK V KROJAČNICI

Naložili so mi, naj organiziram zbiranje in prevoz materiala, ki je potreben Centralni tehniki KP Slovenije. To je bilo jeseni 1941. Tada sem prišel prvičkrat v stik s to močno organizacijo, ki jo je vodil Dušan Kraigher. Sicer je bil prvi organizator Centralne tehnike Tone Tomšič, ki pa je bil ta čas v zaporu. Naloženo mi je bilo, da zbiram material in da organiziram prevoz iz Ljubljane v Kočevje in Novo mesto, pa tudi povsod tjakaj, kjer so delovali ilegalne tiskarne.

Tako sem konec jeseni 1941 prvičkrat prisostoval sestanku vodstva Centralne tehnike. Tu so govorili o organizaciji tehnike v Ljubljani in okolici, to je, na vsem ozemlju pod italijansko okupacijo (»Provincia di Lubiana«). Pozvali so me, naj poročam o tem, kako je z nabavo papirja in kako so urejeni ilegalni kanali za prihod v Ljubljano in za prevoz materiala. Sestanek je bil v krojačnici, v središču mesta. Začel se je zvečer, ko se je začela policijska ura, in se končal zjutraj, ko je bilo moč že na ulice. Spominjam se, da so bili na tem sestanku Mirko Zlatnar-Miklavž, Marko Zornada, Dušan Kraigher in jaz.

Mesec dni kasneje so sklicali še en sestanek v Šiški, v Černetovi ulici pri zoberju, ki je imel stanovanje v kleti. Tamkaj smo zelo podrobno razpravljali o organizaciji Centralne tehnike v Sloveniji. Mirko Zlatnar je tolmačil, kakšna naj bo. Nisem vedel, zakaj mi je tako podrobno vse to pojasnjeval, ker nisem mislil, da bo to kasneje moja naloga. Tedaj je bilo v Ljubljani precej dobro organiziranih ilegalnih ciklostilnih tehnik in dve tiskarni.

Zaradi boljšega funkcioniranja je bila Centralna tehnika razdeljena na oddelke: ciklostilno, grafično, dokumentarno tehniko in organizacijo za pripravo zunanjih in notranjih stikov, oddelka za ekspedit in širjenje ilegalne literature, za nabavo materiala, gradbeni oddelke za gradnjo bunkerjev, ciklostilnih in grafičnih tiskarn ter podzemeljskih stanovanj, pirotehniške za izdelavo bomb in eksploziva (zbiranje in proizvodnja), oddelke za zunanje zveze za prihod iz Ljubljane, za stik z Zagrebom, Primorsko, Gorensko in Štajersko. Vsak oddelke je vodil šef. Vsak od njih je imel svoje ljudi, ki so delali na določenem sektorju. Zaposlenih je bilo okrog 100 aktivistov, ki niso smeli imeti stalnega delovnega mesta.

PRENEHANJE DELA TISKARNE »PODMORNICA«

V kratkem sta bili pred organizacijo Centralne tehnike dve najvažnejši nalogi: začeti gradnjo večjih bunkerjev, da bi se vsem našim voditeljem omogočilo delo v pogojih stroge ilegalnosti, poleg pa začeti organizirati večje ilegalne tiskarne. To je bilo zatorej tako važno, ker smo morali likvidirati tiskarno »Podmornica«, ki ni bila na območju Ljubljane. Italijani so začeli namreč Ljubljano obdajati z bodočo žico, pa so samo nekaj metrov od tiskarne »Podmornica« imeli prehod. Tiskarna je morala zategadelj takoj prenehati delo.

Namesto nje je začela obratovati tiskarna, ki jo je prej organiziral Dušan Kraigher. Imenovala se je »Tunel«. Bila pa je na Emonski cesti št. 1. Tu so bila skladišča veletrgovca Jelačina. Na dvorišču, nad enim izmed njih, pa je bilo stanovanje tovariša Kranjca, ki je delal

v kinu Matica. Kranjc je bil naš sodelavec, in sicer za izdelavo raznih kamuflačnih sredstev v opravi in lesenih predmetih. V omarah je izdeloval skrivne prostore.

TISKARNA »TUNEL« V STANOVANJU STOLARJA

Bunker, v katerem je bila tiskarna »Tunel«, je stal v eni izmed sob Kranjčevega stanovanja. Soba so pregradili z zidom. Spodaj je bila odprtina z gibljivim delom zida, tako da je bilo dovolj ta zid samo odrediti, pa se je prikazal vhod, dovolj širok, da se je stopilo v bunker. Na zunanji strani smo napravili vdolbine, podobne tistim na skrivnih vratih, tako da ni bilo ničesar opaziti.

V tej tiskarni je bil manjši stroj za tiskanje malih formatov. Na začetku so tu delali trije tovariši. Ko pa se je eden med njimi ustrašil, sta delala samo dva. V »Tunelu« so zelo uspešno ponarejali dokumente. V tej tiskarni pa so izdelali tudi tisti slavni falsifikat bančnega čeka, s katerim je VOS dvignil v banki milijon italijanskih lir.

Na nasprotni strani dvoriščnega poslopja, kjer je stanoval Kranjc, je bilo poslopje s pisarni, ki je bila lastnika, nad njimi pa stanovanja. V enem od teh je stanoval italijanski poveljnik, general Gamba. Pred tem poslopjem je vedno stražil italijanski vojak. Zaradi teh okoliščin, pa tudi zaradi majhne kapacitete tiskarne, je bilo potrebno organizirati večjo in lepšo.

SOSED — POLICIJA

Sklep, da odpremo novo tiskarno v soseski poslopja glavne policije, smo sprejeli po skrbni kontroli vseh okoliščin. Vogal tega poslopja je bil na sedanji Prešernovi cesti. Takoj zaveh je bila privatna hiša s petimi nadstropji, na dvorišču pa so bile neke majhne hiše, v katerih je bilo prej skladišče stekla. Ugotovili smo, da bi lahko dobili te prostore in v njih organizirali veliko tiskarno.

V kratkem smo ugotovili, da moramo najti nekakšno obrt, pa smo se odločili, da odpremo knjigovoznico. Ze tedaj smo imeli stik s človekom, ki je imel v središču mesta knjigovoznico. To je bil Škerl. Njegov brat Silvester je bil izdajatelj majhnih slovenskih knjig. Le-ta nam je svoj čas dal prostore antikvariata v središču mesta pri Glavni pošti za dokumentarno tehniko. Silvester Škerl nam je enostavno »posodil« ime svojega brata. Kot obrtnik je po tedanjih predpisih lahko odprl samostojno delavnico, mi pa smo to možnost izkoristili. Delavci v knjigovoznici so v resnici delali za našo tehniko.

»RDEČA ROKA«

3

Uboj pred poslaništvom

Edinega človeka, ki so se ga trgovci z orožjem v resnici bali, je bil Mercier. Značilno zanj je bilo, da se je pojavljal tamkaj, kjer je prišlo pozneje do atentatov. Zategadelj marsikateri sklepajo, da so zveze med francosko protioveščevalno službo in »Rdečo roko« zelo tesne, in da je neuradni šef teroristične organizacije pravzaprav uradni diplomat polkovnik Mercier.

Konec oktobra so polkovnika Merciera opazili v Bonnu. Hkrati je policija zabeležila, da so v Bonnu tudi tri osebe, ki so zanesljivo člani »Rdeče roke«:

»Pedro«, ki je nekajkrat grozil Georgu Puchertu, znan sicer kot odličen strelec;

bivši policijski inspektor »morilec« Jean Viary, za katerim so maroške oblasti izdale tiralico zaradi atentatov Maroku od 1953 do 1956; in

Christian Dirier, član tajne francoske policije DOT, ki so ga imenovali »inspektor na stalnem dopustu«.

Na začetku novembra 1958 so šefa poluradnega predstavništva alžirskega uporniškega gibanja v Bonnu, 27-letnega pravnika Ajta Asena iz alžirskega Constantina ubili sredi belega dne za krmilom njegovega avtomobila na način, ki spominja na čikaške gangsterje.

Tisto jutro je alžirski diplomat, ki je opazil, da mu sledi Pedro in Viary, odšel kot običajno iz svojega stanovanja s Puegetom s francosko registracijo v tuniško poslaništvo v Bonnu. Mimogrede je prisleda še njegova tajnica, ki je sedla na sprednje sedišče, poleg njega. Ni opazila, da njun avtomobil sledi zeleni Mercedesu z nemško registracijo. Mercedes je vztrajno sledil Puegetu. Ko je Ajt Asen zavil v ozko prometno ulico, v kateri je tuniško poslaništvo, so skozi okno zelenega Mercedesa odjeknili strelji iz avtomatskega orožja. Tri kroglice so zadele alžirskega pravnika v glavo. Padel je na krmilo. Pueget je zadel v poslopje poslaništva. Tajnica je bila na srečo nepoškodovana. Zeleni Mercedes je izginil, vendar je neki slučajni spremljevalc uspel, da je zabeležil njegovo registrsko številko.

Po poldrugi uri je policija ugotovila, da gre za številko avtomobila iz izposojevalnice. Ko je lastnik podjetja prekontroliral v svojih knjigah, kdo naj bi najel zeleni Mercedes, so prišli do imena Alžirca Bena Alija Makdanija s stalnim bivališčem v Parizu.

Nemška policija je po tem prek Interpola poskušala v Parizu ugotoviti identiteto Bena Alija Makdanija. Pariška policija je Interpolu odgovorila, da je voziško dovoljenje imenovanega Makdanija ponarejeno, in da te osebe sploh nimajo v kartoteki pariške policije. Brž, ko so ugotovili, da gre za politični primer, je Interpol prekinil s preiskavo, kajti ta ustanova obravnava izključno samo mednarodni kriminal. Vendar pa so kljub pariskemu demantiju o identiteti Makdanija našli v arhivu pariške policije podatke, da je le-ta v službi francoske protioveščevalne službe.

V zadnjih treh letih so bili izvršeni naslednji politični uboji, organizirani od tedaj še neznane, mogoče tudi nekrščenske teroristične organizacije »Rdeče roke«:

Henrieta Tremieux, žena bivšega francoskega prefekta Alžirije in tedanjega prefekta Strasbourga, je bila ubita, ko je odvezovala paket, namenjen njenemu možu.

Tunižan Cikaci je bil ubit julija 1958 v Marseillu. Prej so ga ugrabili in mučili.

Predstavnik Alžirske fronte v Belgiji je bil ubit 1957. leta v mestu Charlesroi.

V Ženevi so 1957. leta ubili z zastrupljeno puščico, ki so jo izstrelili iz posebne neslišne puške, trgovca z orožjem Marcela Leopolda.

Leta 1959 so ubili v Parizu advokata Oudia, branilca aretiranih alžirskih študentov.

Vsi atentati so bili izvršeni na isti način.

Bolj redko se je dogajalo, da so morili na gangsterski način, to je, da bi streljali iz avtomatskega orožja. Večina atentatov je bila pripravljena s peklenjskimi stroji, ki so jih postavljali v avtomobile žrtve, v najnovjšem času pa so te pakete začeli pošiljati po pošti. Ko so jih odpirali, je paket eksplodiral.

»Rdeča roka« uporablja sodobne metode: ekspresne pošiljke. Smrt prihaja po pošti, to je njena parola dneva.

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

4

Misija agenta Westricha

Allen Dulles je bil v direktorskem odboru in prvi in v drugi družbi v ZDA. Seveda bo vsak advokat rekel, da ni v tem ničesar hudega, če prodaja človek svoj talent tamkaj, kjer je veliko denarja in da ima popolno pravico zastopati katerega koli klienta, ne glede na njegove predigre.

Medtem pa brata Dulles slučajno nista zastopala samo enega ali dveh posameznih nemških klientov. Zelo pristno sta dalj časa zastopala, celo na položaju direktorja, elito nemške industrije, podjetja, ki so bila v tesnih zvezah z nacistično hierarhijo. Seveda bi bilo zelo naivno, če ne bi mislili, da te zveze hkrati niso bile zveze z določenimi političnimi stališči in sodbami.

V že zdavnaj pozabljenih dokumentih iz tega obdobja so nekateri podatki, ki govorijo prav o tem.

MISIJA AGENTA WESTRICH

Aprila 1940 je n. pr. dr. Gerhart A. Westrich, eden med vodečimi nemškimi pravniki, in mož, ki se je ukvarjal z nekaterimi evropskimi posli za podjetje »Sullivan in Cromwell«, prišel prek Sibirijske v Ameriko, očitno kot Hitlerjev posebni poslanec z nalogo, da se posvetuje z ameriškimi poslovnimi ljudmi. Nastanil se je na lepem posvetu v newyorškem predmestju. Ni bilo treba dolgo časa in Westrich je že imel nekaj posvetovanj ne samo z ameriškimi poslovnimi ljudmi, tem-

več tudi z nekaterimi delavci in tehniki iz raznih tovarn.

O tej sumljivi dejavnosti je pisal tudi newyorški »Herald Tribune«, ki je obtožil Westricha, da je dajal lažne podatke, ko je zaprosil za voziško dovoljenje.

John Foster Dulles mu je takoj priskočil na pomoč. Pomagal je nacističnemu agentu in ob tej priložnosti izjavil:

»Dr. Westricha že dolgo poznam in vedno sem ga cenil.«

Ameriški agentje pa so kljub temu nadaljevali preiskavo in dr. Westrich je dva tedna pozneje že potoval na Japonsko.

Westrichova nedokončana afeta pa postane še bolj zanimiva, če razčlenimo dejavnost »Anglo-ameriškega prijateljstva« in »Ameriškega prvega komiteja«.

V Veliki Britaniji je londonska podružnica Schröderjevega bančnega podjetja finansirala društvo »Anglo-ameriško prijateljstvo« in jelo širiti med Angleži ideje o pomirjenju »na Münchenski način«. Društvo se je trudilo, da bi uvrstilo v članstvo pomembne ljudi iz vrst članov Konservativne stranke, velikega kapitala in bankirjev. Tem ljudem so prirejali razkošne sprejeme, ko so potovali z vodiči kot turisti po Nemčiji. Hitler in Göring sta jih sprejemala in se pogovarjala z njimi, von Ribbentrop pa se je na vse kriplje trudil prepričati jih o vrlih nacističnega sistema.

Ta aktivnost ni bila tajna, niti niso sumili, za kaj pravzaprav v resnici gre. Zanimivo pa je, da so na listi pomembnih članov bile ne samo bančne hiše J. H. Schroeder Ltd, temveč tudi H. F.

in F. C. Tayrx (konservativni člani parlamenta).

JOHN FOSTER DULLES: FASISTI NE BODO NIKOGAR NAPADLI

Na ameriški strani Atlantskega oceana, v odvetniški pisarni Johna Fosterja Dullesa so pripravljali in digitalizirali rokopise za »Ameriški prvi komite«, ki naj bi prepričali Američane, naj se ZDA ne udeležijo druge svetovne vojne.

Dokumenti o delu »Prvega komiteja« kažejo, da je John Foster, bolj znan med obema Dullesoma, finančno pomagal tej organizaciji. Njegova žena je priložila februarja 1941 250 dolarjev, maja istega leta pa še 200. 5. novembra 1941, mesec dni pred Pearl Harborom, so v knjigah »Prvega komiteja« zabeležili, da je John Foster Dulles daroval še 500 dolarjev.

IMEX EXPORT-IMPORT KOPER-JUGOSLAVIJA

Telefon: Glavni direktor 100 — komercialni sektor 43 — finančno računski sektor 244 — Telegraf: IMEX-KOPER — Telex: 035-11 Poštni predal 142 — NB Koper 602-11-1-420

Predstavništva: Beograd telefon 27-331, Ljubljana telefon 20-413, Zagreb telefon 35-639, Osijek telefon 29-57, Rijeka telefon 42-74, Sarajevo — Skopje

EXPORT:

vseh prehrabnih proizvodov — kmetijskih produktov — živine in divjačine — proizvodov ribje industrije — izdelkov domače obrti — lesa in lesnih proizvodov — kuriva in goriva — gradbenega materiala — proizvodov kovinske, kemične, tekstilne in ostale industrije

IMPORT:

vseh artiklov široke potrošnje — rezervnih delov za vse vrste avtomobilov, traktorjev, ladijskih motorjev in za vse ostale stroje, naprave in opremo — tehničnega materiala — strojev, opreme in potrebščin za domačo industrijo — reprodukcijskega materiala — ribiških potrebščin in vseh ostalih industrijskih proizvodov

TANI POHOD

mitar milošević

Mašan je stal na gozdnem robu pod Nožico in gledal po cesti proti Vjetar-niku. Stel je tovarnjake, polne vojakov s čeladami. Zraven njega je molče stal Rade.

Na travi med slivami so Nemci postavljali 120-milimetrske topove. K Nožici se je spuščala baterija težkih mino-metalcev. Štirje lahki tanki so stali ob odprtem plotu pri stari hiši s skrillasto streho...

»Mislim, da je to tisto, kar bi nas pet moralo videti na lastne oči,« je rekel Rade.

»Zdaj veša,« je odgovoril Mašan. »Nemci prihajajo. Tam je divizijsko topništvo. Divizija torej,« je dodal.

Z Lopat, skalovja nad Levo reko, je gledal človek v dolino. Le glavo je bilo videti izza kamenja: Jakša.

Videl je, kako se je vrsta tovarnjakov bližala ozka ovinka. Potem so se vozila v vrsti ustavljala ob desnem cestnem robu, ki so ga zakrivale bukovke veje. S tovarnjakov so skakali vojaki in se spuščali k reki, ki je bila polna ljudi. Smekali so si čelade, popuščali opaske in odlagali orožje. Do pasu gola telesa so se belila v soncu. Umivali so se. Jakši se je od daleč ždelo, kakor da se je voda pod sončnimi žarki spremeni-la v srebro, ki si vajaki z njim umi-vajo lica in roke.

Prav takšne solze so Jakši polzele po licih in mu kot srebrni dragulji pa-dale ob brado. Rad bi se bil umil, pa je bilo daleč do vode.

Ob potoku onstran Leve reke je de-kle nekaj pralo. Izpod veka je mlada pe-rice pogledovala po tovarnjakih, tankih in topovih, ki so se bližali od Vjetar-nika.

S kosom mokrega perila je tolkla ob blizani kamen na bregu. Vedno znova je ponavljala te kretje, kakor pač dela perica, ki nima mila in pere le z vodo. Vmes je štela: »Dva, tri...«

Ožemala je kos perila, spet štela in računala: »Devet tovarnjakov z vajaki, štirje tanki, dvanajst topov, še trije ka-mioni z vrečami, pa dva z gradbenim lesom...«

Za trenutek se je kolona vozil pre-trgala, potem pa so se pripeljali štirje težki tovarnjaki, ki so obstali na cesti nad njo. Vojaki so se bližali potoku.

»Nach Hause, los, los!« ji je zaklical eden izmed njih.

Vzela je ožeto perilo, si naložila bu-taro drv, ki jo je bila pustila na bregu, in se odpravila v vas.

Bila je Stanka.

Šla je skozi vas in zavila na stezo, ki je peljala proti mlinu ob potoku. Ne-opazno se je ozrla, da bi vedela, ali kak Nemec pazi nanjo. Nihče se ni zmenil za

razkuštrano »pastirico«, ki so ji štrlele iz las bilke sene, v katerem je prespala. Ko je bila že čisto blizu mlina, se je zdrznila. Onstran lope je sedela sku-pina četnikov.

»Ravno prav!« je rekel eden izmed njih. »Daj, dekle, pazi na mlin! Vrečo žita smo nasuli v grot.«

»Nimam časa. Prišla sem pogledat, ali bi se dalo mleti. Prinesla bi cekar koruze,« je rekla Stanka.

»Beži no,« je rekel četnik. »To naše žito zmelji, pa ti bomo dali nekaj prgišče moke. Saj boš še zaslužila,« se je za-smejal. »Tačas ko ga bomo mi spodaj v gostilni zvrnili kozareček, nam boš ti zmelala žito. Pa kruha, bi nam lahko spekla.«

»Dobro, če je treba,« je rekla Stanka. Četnik je potegnil za zapah, voda je zašumela v rakah, kamni so se zavrteli, zrna zaškrebajala.

»Da nam punca ne uide, ko bo zmle-la,« je rekel mlad četnik, čigar redka brada ni mogla ustvariti tiste strašne podobe, kakršno so hoteli imeti vsi, ko so si pustili rasti brade in lase.

»Pa ti ostani pri njej, Čirko,« je na-mignil eden izmed njih.

»Hm, s tem bi se tudi jaz sprijaznil,« si je drugi nagajivo zavihal koničaste brke.

Stanka je poslušala pomenek, vmes pa razmišljala, kako se bo rešila iz za-gate. Daleč bi morala priti, izogibati bi se bilo treba hiš, zaselkov in cest, hkrati pa se vesti tako, da bi se vsakomur zdelo, da je iz najbližjih vasi in da hiti po opravkih ali da išče izgubljeno ži-vino. Takšen načrt si je bila skovala, zdaj pa ji je neprijetno srečanje pokvarilo račune.

Drugi četniki so se odpravili, ostal je le tisti z redko brado. V roki je imel velik nož. Rezljal je količek.

»Čigava pa si?« jo je vprašal čez čas.

»Jovetova,« je rekla Stanka.

»Kateraga Joveta?« je hotel vedeti.

»Kako katerega? Joveta Batrica,« je rekla, kakor da se čudi, češ ne poznaš tega Joveta.

»Nisem iz teh krajev, pa sem moral vprašati.«

»Eh, potem ne boš vedel, pa če ti še tako razlagam.«

Nekaj časa sta molčala. Četnik jo je pogledoval od strani, ona njega prav tako.

»Veš, prej sem se zlagala,« je rekla.

»Kaj si se zlagala?«

»Tisto, da imam cekar žita. Prišla sem gledat, kdo melje, da bi ga prosila na posodo. Oče je šel po žito, pa zaradi tega boja ne more nazaj.«

»Hudo je, če ni žita...«

»Ali bi mi ti dal kako kilo moke za steklenico žganja?«

»Dovolj bo tisto, kar smo ti obljubi-li. Sicer pa bi dve killi...«

»Jaz bi skočila domov in bi rekla sestri, naj zakuri, tebi pa bi prinesla žganja...«

Četnik je molčal.

»Žganje je dobro, hranimo ga za zdravilo. Iz grozdja je, najboljšje. Kaj meniš?«

»Pa pojdi...« Malo moke vzemi in nariši sestri, naj mi speče hlebček. Se-veda drugim niti besede. Žita nismo tehtali...« Počasi je govoril in jo po-gledoval.

»Moke nimam kam dati,« je rekla Stanka, da bi zbrisala še zadnjo senco suma.

»Imam tole krpo,« je rekel četnik in ji dal kos platno, ki je zaudarjal po po-kvarjenem siru.

Stanka je nasula moke.

»Kar zajemi še eno prgišče,« je bil četnik velikodušen, Stanka pa se mu je prijazno nasmehnila.

»Pazi, da se ne bodo kamni premak-nili,« mu je naročila. »Moka bi bila gro-ba. Na grot poglej včasih, da žito ne bo prenegalo teklo,« je še rekla in šla.

Četnik je gledal, kako je tekla po-sevno po pobočju. Stanka je prišla do hiše pod hribom in vstopila, kakor da je tam doma. Ženska, ki je stala pred ognjiščem, jo je začudeno gledala.

»Mati, ali bi lahko tu pustila to mo-ko? Ko se bom vračala, bi jo vzela,« je rekla Stanka.

»Lahko,« je rekla priletna ženska.

ogrel, je spoznal, da ne ve več, kje je. Niti sanjalo se mu ni, da je med begom iz zasede zavil predač, da bi mogel ob potoku spet tja, od koder je bil pri-šel.

Iz žepa je vzel kompas in določil strani neba. Spominjal se je zemljevida, ki ga je bil videl pred odhodom na pa-truljo. Proti zahodu bo treba, je ugo-tovil, to pa je bilo tudi vse. Ni vedel, da ga bo malenkostni odmik od strani, ki jo je bilo težko določiti, zapeljal da-leč od poti, po kateri bi prišel v dolino ob Tari.

»Počakal bom, da se zdani, potem pa bom zlezal na ta hrib in se razgledal,« je pomislil Heise in odprl torbo, v ka-terji je imel rezervni obrok. Pod dreve-som sedel je žvečil trd ječmenov kruh, namazan z ostanki jetrne pastete iz konzerve.

Ko se je naredil dan, se je odpravil po pobočju. Toda z vrha ni mogel vide-ti ničesar. Na drugi strani je bil spodaj potok, onstran njega pa drugo pobočje. Proti vzhodu se je vzpetina zlagoma spuščala v ravnino. Heise se je bal, da bi zašel v Mateševo, če bi jo ubral v tisto smer. Na drugo stran se je vzpe-tina nadaljevala v še višji hrib.

Odločil se je, da bo šel naravnost proti zahodu, torej k potoku in dalje ob njem.

Če bi bil Heise poznal naravo, bi vedel, da zajec ni brez vzroka tekkel iz one smeri. Heise pa je bil otrok ber-linskega asfalta, naravo je poznal le z redkih nedeljskih izletov. Ni pomislil, da je moral zajca nekdo splašiti, zato je brez pomisleka nadaljeval pot čez jaso.

Spotoma je opazil grm robidnic. Med trni je bilo še nekaj plodov. Nabral jih je in pokusil. Kisli so bili in vodeni. Izpljunil jih je in šel dalje.

Nenaodoma mu je zastalo srce. Nekaj mu je stisnilo grlo. Pred njim sta stala možakarja v črnih suknjenih oblekah. Nosila sta črne čepice z rdečimi zavleki, kakršni so značilni za črnogorsko na-rodno nošo. Eden izmed njiju je imel črno brado, drugi si jo je še začel pu-ščati ali pa že teden dni ni imel časa, da bi se obril.

»Stoj! Odloži orožje!« je zaklical bradati.

»Was soll das? Jaz sem nemški vo-jak!« je v svoji materinski povedal Heise, ki mu ni niti na misli hotelo, da bi odložil brzostrelko.

»Od kod se je vzel Nemec na tem koncu?« je zagodrnjal bradati in se ozrl.

»Vse kaže, da se je izgubil. Tega sva že prej videla onstran jase. Za njim ni nikogar,« je rekel drugi.

»Odlož! Orožje!« je bradati nameril puško vanj.

»Jaz... Ne razumi...« Nichts ver-stehen!« je rekel Heise in pomislil, ali bi ne bilo najbolje, če bi pritisnil na petelina in vsul rafal krogel po onih dveh.

Pa se je premislil: četnika sta, za-veznika, človeka, ki se ga ne bosta do-taknila, brž ko se bosta prepračila, da je zares Nemec. Zato je mirno stopil dalje in hotel mimo njiju.

»Dobre škornje ima, pa uniformo tudi,« je rekel mlajši, tisti brez brade.

»Pa brzostrelka! Kaj porečeš?« je namignil drugi.

»Pohiteti bo treba,« je rekel prvi.

Počila je puška v bradačevi roki. Heise se je stresel in sedel. Skušal je dvigniti avtomat, pa ga je drugi četnik ustrelil naravnost v glavo.

V naglici sta ga slekla.

»Hitreje, fant! Čimprej od tod! Mo-goče je pa le še kdo za njim!« je pri-ganjal bradati.

»Zdaj je opravljeno... Spodnjih hlač bi bilo škoda. Operes, pa je vse dobro,« je govoril oni drugi.

Bila sta dva izmed mnogih četnikov, ki so tisto noč tiho zapustili svoje enote in jo popihali domov. Naveličali so se vojskovanja, hoteli so se skriti v vaseh okoli Lima. Ta dva pa sta na lepem na-letela na »plen«: dobra uniforma, draga brzostrelka in še nekaj drobnarij, razen tega pa izvrstna nemška obutev. Vse to je bilo vredno toliko kot majhno vaško premoženje.

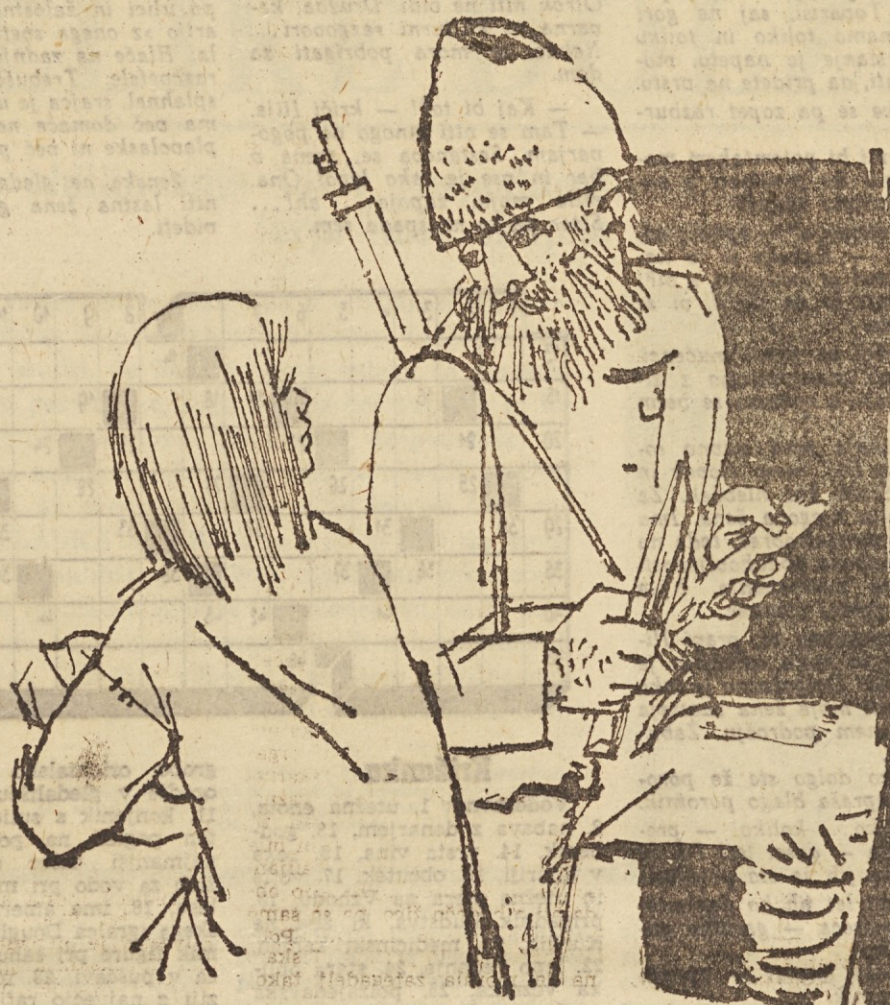
Medtem ko je starejši četnik slekel mrtvem vojaku tudi perilo, je oni drugi z rokami nagrnil listja na kup. Od nekdaj je privlekel stohnele veje in vse skupaj vrgel na truplo. Na enem koncu so štrleli izpod listja Heisejevi pšenični lasje, ob strani pa njegov beli kolk.

»Nadčlovek« dvajsetih let je za vedno ostal v črnogorskem gozdu. Na njem ni bilo ničesar, po čemer bi se dalo ugo-toviti, kdo je in od kod. Četnik mu je snel tudi verižico z vojaško ploščico, ki jo je imel okoli vratu. Za nekaj se bo že uporabilo — si je rekel — ta pod li-stjem pa tako ne potrebuje ničesar več.

»Zdaj se lahko tudi midva pohvali-vamo, da uničujemo okupatorja,« se je za-smejal bradati, ko sta se odpravila po gozdu.

»Tako je torej s teboj,« se je tudi drugi zarezal. »Tako torej spustuješ mo-gočnega zaveznika, kaj?«

Sonce je obsijalo vrh Koma, nekje v daljavi pa je zarezljala strojnica. Nad gozdom je krožil orel, po grmičevju je vohljala lisica.

Stanka ji je dala moko in šla iz hiše skozi zadnja vrata, potem pa je zavila skozi sadovnjak proti leščevju, kjer se je že začel gozd. Tekla je, kakor da bi ji gorelo za petami.

Dobro uro kasneje se je že ozirala, kod bi bilo mogoče dalje. Bila je zado-voljna s samo seboj in z domiselnostjo, ki ji je pomagala iz nerodnega položaja. Spotoma je v mislih ponavljala število tovarnjakov in topov ter preudarjala, koliko vojakov je pravzaprav videla.

7

Proti jutru se je ohladilo. Hermann Heise se je zbudil, vstal in začel telova-diti. Vmes se je razgledoval. Ko se je

Spored RTV Ljubljana za teden od 4. do 10. septembra 1961

PONEDELJEK

4. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.25-5.45 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Poje zbor RTV Beograd — 8.30 Počitni-ko popotovanje od strani do strani — 8.45 Zagrebški jazz kvartet — 9.00 Od arje do arje — 10.15 Zvoki za vas — 11.00 Lučka Kuretova pri harfi — 11.10 Blaž Arnič: Tri pripo-vedke za klarinet in klavir — 11.30 Ljubiteljem popevk — 12.00 Nekaj skladbe Borisa Kovacića — 12.15 Kmetijski na-sveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Med kvintetom bratov Avenik po-je Gorenjski vokalni kvintet — 13.55 Gustav Charpentier: dirve dneva — 14.30 Pri-redivne dneva — 14.35 Od Tri-vestila, reklame in zabavna glasba — 15.00 Ob-vestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Iz filmov in pomenitni revij — 16.00 Naši Modest Musorgski: Tri pesmi in slike z razstave — 17.00 Lo-kalni dnevnik — 17.15 Sofer-izm na poti — 18.00 Melodije iz oper Wolfgang Amadeusa Mozarta — 18.40 S knjižnega trpa — 19.00 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Po-nitni koncert orkestra Ra-dio Leipzig — 22.50 Sim-fonično — 23.05 Plesna glas-ba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

5. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.10-5.30 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Orkestralni odlomki iz oper — 8.30 Od-daja za otroke — 9.00 Za pri-jetno razvedrilo — 9.40 Poje Gorenjski vokalni kvintet — 10.15 Matineja jugoslovanske orkestralne glasbe — 11.00 Ljubljanski jazz ansambel — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Bedičin smetana: Fu-riant in drugi češki plesi — 12.00 Trio Rudija Bardorferja — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Junakinje iz oper Giacomina Puccinija — 14.00 Vrtimo ploščo za ploščo — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obve-stila, reklame in zabavna glas-ba — 15.40 Spanske pesmi — 16.00 Počitniška zgodba — 16.20 Popevke na tekočem traku — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Peter Iljič Čajkovski: Simfo-nija št. 6 v h-molu — 18.00 Človek in zdravje — 18.10 Od plesišča do plesišča — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Ob-vestila, reklame in zabavna glas-ba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zbor RTV Zagreb — 20.30 Radijski igra — 21.30 L. M. Skerjanc: Elegija — 21.35 Zvočni kaleidoskop — 22.15 Frank Martin: Osem preludi-jev za klavir — 22.36 Franz Schubert: Sonata za violino in klavir v A-duru — 23.05 Po-snetki II. jugoslovanskega fe-stivala jaza na Bledu — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

6. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.25-5.45 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Poštartek v mladinski glasbeni redakciji — 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani — 8.45 An-sambel Mojmir Sepeta — 9.00 Jussi Björling poje Bee-thovna, Schuberta in Richarda Straussa, vmes nekaj Mozar-tovih in Schubertovih orkestr-skih stavkov — 9.44 Slavnj skladatelji pri klavirju — 10.15 Zabavni potpuri — 11.30 Deset minut iz naše beležnice — 11.40 Johannes Brahms: Madžarski plesi — 12.00 Siptarske narod-ne pesmi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 V na-rodnom tonu — 13.55 Tri skladbe za violino in klavir Slavka Mihelića — 14.05 Jan-ko Ravnik: Moment in Gro-teska korračica za klavir — 14.15 Janko Ravnik: Seguidille. Ciklus pesmi za tenor in klavir — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Glasbena medija — 14.40 Belokranjske otroške pesmi — 15.15 Obvestila, reklame in za-bavna glasba — 15.40 Stanjo-ljo Rajčič: Koncert za violino in orkester — 16.00 Radijska uni-verza — 16.15 Koncert po že-ljah poslušalcev — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 V sredo popoldne ob radijskem spre-jemniku — 18.30 Konorni zbor RTV — 18.45 Sport in šport-niki — 19.00 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Majh-na prodajalna plošč s popev-kami in zabavnimi zvoki — 21.00 Koncert opernih melodij — 22.15 Zaplešite z namil — 22.50 Literarni nokturno.

ČETRTEK

7. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.10-5.30 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Dve slo-venski skladbi — 8.17 Dve hr-vatski skladbi — 8.30 Oddaja za cicibane — 9.00 Naš zvočni magazin — 10.15 Iz treh ver-dijev — 11.00 Zbor — 11.15 »Brajša Rasan« iz Pule — 11.35 Branje za vroče dni — 11.35 Sovjetska zabavna glasba — 12.00 Polke in valčki Borisa Franka — 12.15 Kmetijski na-sveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Zvonitir Ciglič: Prva simfonija — 14.05 Pojo zabavni zbori — 14.30 Pri-redivne dneva — 14.35 Naši po-slušalci čestitajo in pozdrav-ljajo — 15.15 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 15.40 Pesmi raznih narodov — 16.00 Majhni ansambli — 16.20 Stiri-deset minut z melodijami Ju-lessa Masseneta — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Zabavni orkester Alfred Newmann — 17.30 Turistična oddaja — 18.00 Jazz na koncertnem odru — 18.15 Nekaj komorne glasbe — 18.30 S sporedov Britanskega radia. III. Fagotist Dwydion Brooke — 18.45 Poletni kulturni zapiski — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Nekaj večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Glasbena medija — 23.50 Literarni ve-čer — 21.30 Albert Roussel: Pajkova pojedina, baletna sui-ta — 22.15 Plesna glasba — 22.45 Paul Hindemith: Mala komorna glasba — 23.05 Po-snetki II. jugoslovanskega fe-stivala jaza na Bledu — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

8. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.25-5.45 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Glasba ob delu — 8.30 Počitniško popoto-vanje od strani do strani — 8.45 Anton Lajovic: Capriccio — 9.00 V svetlu opernih melo-dij — 10.15 Ob obalah južnih morij — 11.00 Zvoki iz doma-čih logov — 11.24 Petar Stoj-čih logov — 11.24 Petar Stoj-čih logov: Trio za dve violini in violino — 11.40 Hollywoodski pro-menadni orkester — 12.00 Slovenske narodne — 12.15 Kme-tijski nasveti — 12.25 Klavir v rimu — 12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.15 Ob-vestila in zabavna glasba — 13.30 Grupa Dalmatincev in ansambel Milana Stanteta — 13.55 Antonio Smareglia: Istrska svatba — 14.30 Prireditve dne-va — 14.35 Pevec zabavne glas-be in orkester Alfred Scholz — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Poje Slovenski oktet — 16.00 Sportni tednik — 16.20 Ruleta z za-bavno glasbo — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Koncert za vas — 18.00 Hammond orgle — 18.15 Ljudska glasba raznih narodov — 18.45 Iz naših ko-lektivov — 19.00 Obvestila, re-klame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Radijski orkester Raphaela — 20.15 Tedenski znanstveni pregled — 20.30 Iz del Antoni-na Dvofaka — 21.15 Oddaja o morju in pomorskih — 22.15 Godala v noči — 22.35 Moder-na plesna glasba — 22.50 Lite-rarni nokturno — 23.05 Joseph Haydn: Godalni kvartet v f-molu, op. 30 št. 5 — 23.25 Leoš Janáček: Dnevnik pogrešane-ga — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

9. septembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.10-5.30 Nekaj domačih — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Naši glas-beni uspehi v preteklem sol-skem letu — 8.30 Pionirski tednik — 8.50 Kvartet Jožeta Privška — 9.00 Med vzpored-niki in poldnevniki — 10.15 Zabavna glasba za sobotno do-poldne — 12.00 Lovski kvintet nastopa — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pihalni orke-ster Ljudske milice — 12.45 Havajski zvoki — 13.15 Obve-stila in zabavna glasba — 13.30 Pet pesmi Josipa Procharke zapoje Miro Branjnik — 14.00 V vedrem tonu — 14.30 Pri-redivne dneva — 14.35 Naši po-slušalci čestitajo in pozdrav-ljajo — 15.15 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 15.40 Emil Adamič: Otroška suita — 16.00 Hurohoreška tega tedna — 16.20 Od tod in ondod — 16.40 Moški komorni zbor iz Colja — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Pevca Joe Stafford in Frank Sinatra — 17.30 Po kinu se do-bimo — 18.00 Tri arje iz Gou-nodovega Fausta — 18.20 Po-zdrav z gora — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 19.30 Ra-dijski dnevnik — 20.00 Domač uvod v prijeten sobotni večer — 20.20 Radijska komedija — 21.00 Melodije za prijeten ko-nec tedna — 22.15 Oddaja o naše izseljence — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

10. septembra

6.00-6.30 Jutranji pozdrav — 6.30 Reklame — 6.40 Vdri zvo-ki — 7.15 Pihalna godba LM igra korračnice — 7.30 Radijski kolektor in prireditve dneva — 7.55 V tritetrinskem taktu — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz albuma skladb za otroke — 8.55 Orgle in orglice — 9.00 Poročila — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 Stiri črnske duhovne pesmi in Gershwinova uspravanka iz »Porgy in Bess« — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Po domače... — 10.50 Nedelj-ska matineja — 11.40 Milenko Sober: Morje — 12.00 Naši po-slušalci čestitajo in pozdrav-ljajo — I. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za na-šo vas — 13.30 Pol ure z za-bavnimi orkestri — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdrav-ljajo — II. — 15.15 Reklame — 15.30 Majhen mozaik melodij — 16.00 Igramo za vas — 17.00 Sportno popoldne — 19.00 Ob-vestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavni zvoki za vse — 21.00 Sportna poročila — 21.10 Peter Iljič Čajkovski: Simfonija št. 6 v h-molu — 21.25 Plesna glasba — 23.00 Po-ročila — 23.05 Nočni koncert operne glasbe — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

Pri zobozdravniku

— Oprostite, prišel sem vam samo povedat, da me ne bo takrat, ko ste me naročili, ker sem že škrbast.

— No, kateri od teh vas je bolel?

— Naslednji, prosim!

— Se zgornjega desnega, prosim!

HUMORESKA

STEVAN BULAJIČ:

PROBLEMI ZAKONSKE ZVEZE

Komaj se obrnete, že slišite: — Ilija Ilić se ločuje. Ruši zakonsko skupnost, zapušča ženo. Žena mu je postala intelektualno nezadovoljiva.

— Bik je ta Ilija, pravi bik. Zakonski jarem lomí, išče svobodo...

A v kavarni, tam jih še več slišite. Razvezujejo se in razvezujejo.

Ljudje maji, pri porotnikih je kot na sejmu. Pravi, da morajo nadurno delati, iak je pritisk in poprašenje.

— Tovariši ločitveni kandidati — jih prostijo — malo počakajte. Tovariši, saj ne gori voda! Imamo toliko in toliko prošelj, stanje je napeto, morate čakati, da pridete na vrsto.

Stranke se pa zopet razburjajo:

— A, mi bi potemtakem morali še pet let preživeti v zakonu? Nočem čakati!

— Birokracija! — vpijejo nestrplici. — Kakšen je to način? Pošteno se ločujemo, a vi? Seveda, vas to ne skrbi, vi se ne ločujete!

Porotniki so pravi mučenci. V glavnem manipulirajo z živimi ljudmi, a obenem se vsem mudi.

Ze prihaja pred slavno sodišče Ilija Ilić, resen človek in s trebuškom kot hlebček. Za njim caplja njegova žena. Ima zdrav in okrogel obraz, toda na njem ni nobene poduhovitosti in višjega čustvovanja. Njen obraz je precej neumen.

— Razvezujem se, pravi Ilija Ilić — in moja odločitev je nepreklicna! Dolgočasno je tako živeti, kajti moja žena zaostaja na kulturnem področju. Zabila se je.

— Kako dolgo ste že poročeni? — spraša blago porotnik.

— Koliko... koliko! — premišlja Ilija — deset let! Zdi se pa, kot da jih je sto petdeset!

— Deset let jih bo dvajsetega tega meseca — ga tiho popravi žena.

— Otroke imata? — spraša zopet porotnik.

— Otroke? Imava... Da — in sicer... Sedem komadov...

— Ali paša žena kuha? Ali nimate hišne pomočnice? — spraša sodnik.

— Hm... kaj bi pripovedoval. Pomočnice nimamo.

— Pa — pravi sodnik — vzemite si pomočnico, a ženo h kulturi. Kulturno jo dvigajte. Živite v ljubezni.

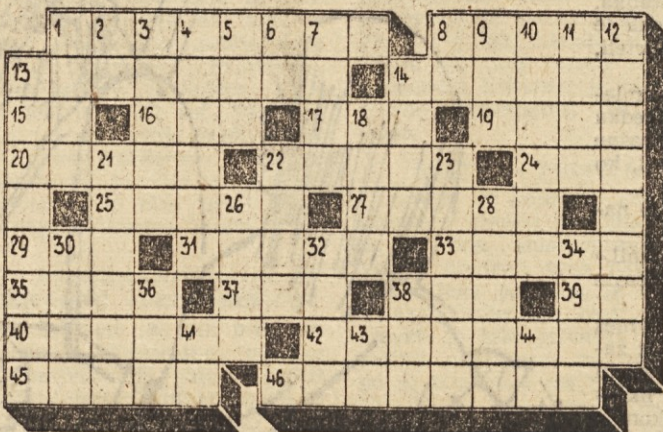
— Ni mogoče! — pravi Ilija trdopratno. — Ni mogoče in ni mogoče. Zaostala je, težko je shajati z njo... He — he, vsa čast ji, če bi bila malo mlajša!

— Staro drevo se težko upogiba — prizna žena.

— Kakor se vzame — jo nestrpno prekine Ilija — včasih se tudi upogiba. Če te primerjam z njo... hm... sicer pa ne spada to sem! Ste videli, ljudski sodniki, sama priznava. Tudi posluha nima. Tako na primer v operi: na sceni so same žalostne stvari, človek bi kar zalokal, toda ona sedi ravnodušno kot pop pri zadušnici.

— Ja... — pravi zmerno žena — Ilija se zelo hitro dviga. Pri tem pa pozablja na dom. Otroci niti ne vidi. Družba, kavarne in kulturni razgovori... Nekdo se mora pobrigati za dom.

— Kaj bi to?! — kriči Ilija. — Tam se niti mnogo ne pogovarjam. Sestaneva se, greva v bar in vse je tako lepo! Ona, mila moja, zapoje... ah!... Sicer pa to ne spada sem.

Križanka

Vodoravno: 1. utežna enota, 8. nabava z denarjem, 13. godbenik, 14. vrsta vina, 15. reka v Sibiriji, 16. občutek, 17. votla in utežna mera na Vzhodu, 19. pripadnik ljudstva, ki živi na Kurilih, 20. medicinski kamen, 22. lepo vedenje, 24. stara oblika veznika, 25. polzajedavska rastlina z okroglimi belimi plodovi, 27. ugankarska zvrst, 29. pojem v geometriji, 31. ne visok, 33. borišče, 35. nagel, 37. poganjek, 38. splošno naziv za otok v našem Podonavju, 39. začetnici francoskega slikarja, svobodnega impresionista, 40. plaziti se, 42. volčja češnja, 45. kronika, 46. najslavnejši violonist preteklega dobe.

Navpično: 1. otok in država ob srednjeameriški obali, 2. predlog, 3. krasim, lepotečim, 4. dober, 5. jez, 6. kemični simbol za žlahtni plin, 7. vrsta vulkanskega otoka, 8. nikalnica, 9.

— Med drugim — nadaljuje Ilija in se obrne k ženi — ti si se popolnoma zabubila. Ti, brate, ne vidiš dalje od lonca in svojega prežganja. Če bi ti videla nekatere, če bi ti videla na primer njo, hi — i — i — i bogami, frizura in dekolte in nogavice — črna peta! Da! Da... da, črna peta... Oprostite, to ni v zvezi. Začnimo s stvarjo.

Poldrugo uro je Ilija prikazoval ženi pomanjkljivosti in brbljal kot gluha papiga. A žena, ki je mogoče precej neumna, je razumela bistvo vprašanja, pa pravi odločno:

— Naj gre, spinja, kamor hoče. Otroci so že toliko zrasli, dodatek pa meni zapišite!

Tako sta se razvezala. Ilija se je pričel kulturno izživljati. Vlačil se okoli z neko plavalasko in ji gleda v oči kot psiček. Tu in tam pa mu ona nasadi roge. Tako živita v ljubezni.

Poglejte, pravkar gre Ilija po ulici in žalostno poje neko arijo »z onega speta«... tralala! Hlače na zadnjici so se mu razcvetele. Trebušček mu je splahnel, srajca je umazana. Nima več domače nege, pa tudi plavalaske ni več pri njem.

Ženske ne gledajo za njim, niti lastna žena ga noče več videti.

grobo orientalsko sukno, 10. ozadje v gledališču na sceni, 11. konjenik s sulico, 12. celoten pogled na pokrajino, 13. najmanjši delec spojine, 14. žleb za vodo pri mlinškem kolesu, 18. ime ameriškega filmskega igralca Douglasa, 21. premik figure pri šahu, 22. zelenica v puščavi, 23. mesto v Perziji z največjo rafinerijo nafte na svetu, 26. podoba, 28. pisarne, 30. mesto in pristanišče v Alžiriji, 32. otok v Tirenskem morju, 34. sibirsko ljudstvo, 36. reka v Afriki, 38. oddelek starorimske konjenice, 41. osebni zaimsek, 43. začetnici najbolj znanega norveškega skladatelja in pianista (Peer Gynt).

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE
VODORAVNO: 1. traktat, 7. senožet, 13. rana, 14. argon, 16. saga, 17. ukana, 19. ondan, 21. bik, p. 22. marab, 24. celada, k. 27. deca, 28. sa, 30. a, 29. banane, 31. kajute, c. 34. ada, 35. etuda, 37. šansa, 39. sekt, 41. atoli, 43. tele, 44. kravate, 45. enčijan.

OBČINSKI SINDIKALNI SVET CELJE — POČITNIŠKA SKUPNOST

Počitniški dom
»Mlinarjev Janez«
Teharje

ima sledeča prosta delovna mesta:

upravnika

kvalificirane kuharice (kuharja)

kvalificiranega natakarja

hišnika

čistilke

Nastop možen takoj
Ponudbe pošljite na Počitniško skupnost Občinskega sindikalnega sveta Celje

IZKORISTITE
PRILIKO

PONOVNO VELIKO
ZNIŽANJE CEN
VSEJ OBUTVI

od 10 - 50 %

PLANIKA
KRANJ

NIKO
TOVARNA KOVINSKIH IN
ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinjske mešalce, sesalce za prah, ločilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.
SERVISI: »NIKO« železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.

106. Ko je čez nekaj dni bombardiranje oslabilo, sva pozvala avtomate, naj gredo na delo. Odpraviti so se, toda čez kakšno uro se je eden izmed njih zgrudil zdrobljen od meteorskega zadetka. Ostali so začeli omahovati, nehali so delati in se vrnili v zaklonišče; začeli so jim delovati samohranitveni pasovi. Zgubila sva tudi radijsko zvezo z Geo, najina antena je bila uničena...

107. Morala sva ven. — Sreča, da midva nimava samohranitvenih pasov — se je smejal Zorin, ko sva natikala skafandre. Ko sem se z roko že dotaknil izhodne lopute, me je tovariš nenadoma ustavil: — Ti boš ostal tukaj. Najina dolžnost je, da zgradiva vsemirsko postajo. Tvegati morava razumno in ti pojdes ven samo, če se meni ne posreči. — Molče sem prikimal.

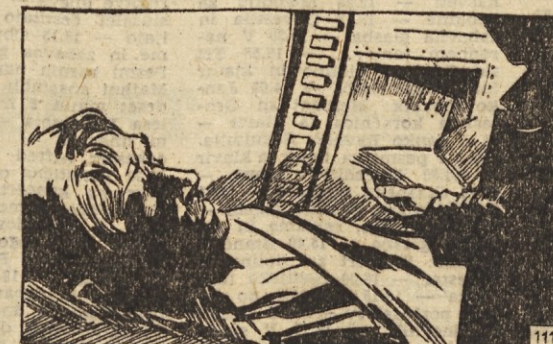
108. Tovariš je dvignil desnico in mi izginil izpred oči. Nagnil sem se skozi odprtino in ga zopet zagledal; bil je že deset metrov daleč, ugrezal se je skoraj do polovice stegen, a pesek se mu je med hojo prelivaval okrog nog. Naprej sem se lahko pogovarjal z njim le še po mikrofonom: — Hodiš? — Hodim — ...Ta vprašanja in odgovori so se ponavljali. Nenadoma sem zagledal močan blisk.

109. — Zorin! — sem zaklical. Slišal sem njegovo šepetanje in onemoglo dihanje, kakor, da bi se s kom ruval. — S kom pa govoriš? — sem vprašal in začutil, kako se mi je lasje na glavi. Skokoma sem planil ven. Zdaj sem ga zagledal, kako mi je počasi in z veliko muko lezel nasproti. — Pojdi noter — je spregovoril. — Pojdi noter! Takoj pridem. — Nisem razmišljal, čemu.

110. Zlezel sem v celico, čez trenutek je prišel za mano brez skafandra. Približal je roko očem in nekaj mrmral. — Kaj ti je? — sem zašepetal. — Slabo vidim — je pojasnil zamolklo. — Spotaknil sem se ob tisti razbiti avtomat... zdi se, da je imel razpršeno kopo, več... atomsko sree... — Takoj sem vse uganil, treba se je neutegoma lotiti dela. Skočil sem v kabino in si oblekel oklep,

111. Zorin je bil, ko je padel, nekaj sekund izpostavljen atomskim drobcem z močnim izžarjevanjem. Njegovo telo je bilo radioaktivno. Imel sem šest ampul konservirane krvi, napravil sem transfuzijo, a to je bila kaplja v morje. Ker sem bil ves prežet z mislijo, kako bi ga rešil, sem pozabil na razgovor z Geo. Brskal sem po priročnikih in kmalu mi je bilo jasno, da ni pomoči.

112. Zorin je bil obsojen na smrt. Ves dan se nisem premaknil od nezvestnega tovariša in nisem mogel popraviti antene. Zorin se je za hip zavedel in me priganjal naj ga pustim na miru in naj se lotim popravila. Vedel je, kako važna je za izvršitev najine naloge zveza z Geo in še umirajoč je mislil samo na to: — Človek ne umrje dvakrat, Zdaj je važna samo najina naloga.